

Tekstovi za slikovnice Zorana Pongrašića

Krajačić, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:298501>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Monika Krajačić

ZAVRŠNI RAD

TEKSTOVI ZA SLIKOVNICE

ZORANA PONGRAŠIĆA

Zagreb, rujan, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

PREDMET: HRVATSKA DJEČJA KNJIŽEVNOST

ZAVRŠNI RAD

KANDIDAT: Monika Krajačić

TEMA I NASLOV ZAVRŠNOG RADA:

Tekstovi za slikovnice Zorana Pongrašića

MENTOR: prof. dr.sc. Diana Zalar

Zagreb, rujan, 2019.

Sažetak

Dijete je maleno biće kojemu je potrebna ljubav i pažnja, koje želi istražiti svijet oko sebe i spoznati tko je ono i što ga to sve okružuje. Slikovnica je najraniji, prvi, pravi primjer kako tom malenom stvorenju dočarati nešto vanjsko, ozbiljno, na djetetu prihvatljiv i zanimljiv način. Na početku ovog rada upoznat ćemo se s počecima svjetske slikovnice te kako se taj početak slikovnice odvijao i u Hrvatskoj. Nakon istraživanja puta do prvih slikovnica, nastavak ovog rada zasnivat će se na pitanju što je to slikovnica i koje su njene funkcije, koje su moguće teme slikovnice, kakav je tekst unutar slikovnice i važnost ilustracije u slikovnicama. Bit će riječi i o posebnostima suvremene slikovnice te kako takva slikovnica utječe na dijete. Nakon toga saznati ćemo tko je Zoran Pongrašić, gdje živi, gdje se školovao, čime se bavi u svoje slobodno vrijeme, te koja su njegova literarna postignuća. Detaljnije o Zoranu Pongrašiću ćemo saznati u odlomku Razgovor s piscem kojeg su proveli Ana Đokić i Ratko Bjelčić. Zatim se nalazi srž ovog rada, a to su tekstovi za slikovnice Zorana Pongrašića. Analizirano je 5 slikovnica, a to su redom: Zašto?, Naaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu, Malac komalac, Oda jajetu, Čovjek i kuća. Nakon analize svake slikovnice nalaze se i prijepisi teksta iste. Svrha ovog rada je upoznati se sa stilom pisanja Zorana Pongrašića, na koji način on piše svoje tekstove i predstavlja svoja djela, te kako sve to utječe na dijete.

Ključne riječi: *dijete, slikovnica, Zoran Pongrašić*

Summary

A child is a small being who needs love and attention, who wants to explore the world around him and find out who it is and what surrounds him. The picture book is the earliest, first, true example of how to conjure up this little creature with something external, serious, in a child-friendly and engaging way. At the beginning of this paper we will get acquainted with the beginnings of the world picture book and how it began in Croatia. After exploring the way of picture books, the continuation of this paper will be based on the question of what the picture book is and what its functions are, what are the possible themes of the picture book, what is the text within the picture book and the importance of illustration in picture books. The features of the modern picture book will also be discussed and how such a picture book affects the child. Subsequently, we will find out who Zoran Pongrasic is, where he lives, where he studied, what he does in his free time, and what his literary achievements are. We will find out more about Zoran Pongrasic in the Interview with the writer by Ana Djokic and Ratko Bjelcic. In addition there is the core of this work, which are the texts for Zoran Pongrasic's picture books. Five picture books were analyzed, which are in turn: Why ?, The World's Largest MAGIC CAP, The Little Fennel, The Ode Egg, The Man and the House. After analyzing each picture book, there are also transcripts of the text. The purpose of this paper is to get acquainted with the writing style of Zoran Pongrasic, how he writes his texts and presents his works, and how it all affects on child.

Keywords: *child, picture book, Zoran Pongrasic*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. Put do prvih slikovnica	2
2.1 Počeci svjetske slikovnice	2
2.2 Povijest hrvatskih slikovnica	3
3. Kakva je knjiga slikovnica?	4
3.1 Slikovnica	4
3.2 Funkcije slikovnice	5
3.3 Teme slikovnica	6
3.4 Tekst u slikovnicama.....	7
3.5 Likovna komponenta slikovnice	8
3.6 O posebnostima suvremene slikovnice	9
4. Tko je Zoran Pongrašić?.....	11
4.1 Obrazovanje i posao	11
4.2 Razgovor s piscem	14
4.3 Njegova postignuća	15
5. TEKSTOVI ZA SLIKOVNICE ZORANA PONGRAŠIĆA.....	17
5.1 Slikovnica Zašto?	17
5.2 Slikovnica Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu	21
5.3 Slikovnica Malac komalac.....	25
5.4 Slikovnica Oda jajetu	31
5.5 Slikovnica Čovjek i kuća.....	34
6. ZAKLJUČAK.....	37
7. LITERATURA	38
8. PRILOZI.....	39

1. UVOD

Dječja književnost je književnost namijenjena djeci. Kada se govori o dječjoj književnosti može se reći kako ona također, kao i „velika književnost“, ima neknjiževnih vrijednosti u koje se mogu ubrajati: odgojno djelovanje po pitanju morala, vjere, dobrog ponašanja, ljudskih odnosa, može proširiti znanje iz mnogobrojnih područja.

U dječju književnost spada slikovnica, a slikovnica je upravo takvog djelovanja. Ona je spoj književnog i likovnog izražavanja koja rezultira najprije u malim srcima ono neknjiževno, već spomenuto, a tek kasnije se obraća pažnja na ono književno. Dijete je osjetljivo, nježno biće kojemu se treba pristupati s puno ljubavi i odgovornosti. Obitelj i odgojitelji su zaslužni za ono što će dijete prvo čuti i vidjeti u svom najranijem djetinjstvu i zbog toga je vrlo važno kakav se sadržaj djetetu izlaže. Isto tako, veliku odgovornost prema djeci imaju i autori slikovnica. Potrebno je pomno birati teme i način prikazivanja tih tema, stil pisanja.

Među suvremenijim autorima slikovnica, ali i mnogih poznatih romana je i Zoran Pongračić. Zorana Pongračića se smatra vrlo osebujnim autorom, vrlo zanimljivim i šarmantnim gospodinom koji osvaja i odrasle i djecu svojim djelima i samom svojom pojavom na književnoj sceni. Njegovi tekstovi za slikovnice su pisani vrlo promišljeno, mudro, a opet djeci na razumljiv i primamljiv način za čitanje, istraživanje i promišljanje.

2. Put do prvih slikovnica

2.1 Počeci svjetske slikovnice

Da bi se nešto ostvarilo u životu, do nečega došlo, uvijek je potrebno neko vrijeme, neki put koji nas vodi ka konačnom cilju. Rijetko da se nešto dogodi istog trena i bude inovacija u svijetu i među ljudima. Zanimljiv put je imala i prva slikovnica. Slikovnica se kao specifična vrsta dječje knjige kakvu danas poznajemo razvila u 19. stoljeću. Sam pojam javlja se znatno prije i u početku označava svaku knjigu opremljenu slikama. Prema B. Majhutu prva knjiga u kojoj je slika imala dominantnu ili barem podjednaku ulogu u prenošenju sadržaja bila je *Biblia pauperum* (biblija siromašnih). Nastala je u kasnom vijeku radi prenošenja sadržaja Svetoga pisma nekim vjericima i slabije obrazovanim klericima.

Bitno je za spomenuti Kopernikanski obrat kojeg je napravio Komensky u djelu *Orbis sensualium pictus*. Sastojao se u tome što je shvatio da su djeca drugačija bića nego odrasli, pa im se treba obratiti na drugačiji način nego odraslima. Točnije, treba im se obratiti prije slikom nego pisanom rječju. Locke pak preporučuje učenje čitanja kroz igru i davanje djeci zabavnih knjiga koje će biti nagrada za uloženi trud. Zalaže se za dječju igru, no istodobno se protivi kupovanju gotovih igračaka, jer smatra da si djeca sama trebaju stvoriti igračke od stvari koje ih okružuju i da na taj način razvijaju maštu, marljivost i korisne navike.

Vrhunac prosvjetiteljskog enciklopedijskoga ilustriranog priručnika za djecu bilo je djelo *Bilderbuch für Kinder* (Slikovnica za djecu) Johanna Friedricha Justina Bertucha. Prema B. Majhutu, Bertuch je smatrao da bi se dobrom slikovnicom moglo nazvati slikovnicu koja ima vjerne prikaze stvari, lijepe oblike i dobar ukus. Tekst ne bi smio biti dugačak i prezahtjevan jer je cilj da se djeca zabave. Isto tako, smatrao je kako slikovnica ne bi smjela biti ni preskupa, to jest da bi je mogli nabaviti i roditelji srednjega imovinskoga stanja. Iako su se Bertuchove preporuke za dobru slikovnicu odnosile zapravo na ilustriranu dječju enciklopediju, one su dobrim dijelom vodile ka „pravoj“ slikovnici.

2.2 Povijest hrvatskih slikovnica

Sam početak pojavljivanja slikovnica u Hrvatskoj za sada nam je posve skriven jer ne znamo kada su i u kojoj mjeri hrvatski knjižari imali u ponudi strane slikovnice koje su kupovali hrvatski kupci. Prvu slikovnicu na hrvatskom jeziku nije napisao Hrvat niti ju objavio hrvatski nakladnik, a nije čak ni objavljena u Hrvatskoj. Objavljena je u Pešti u nakladi mađarskoga nakladnika, ali objavljena na hrvatskom jeziku. Prema B. Majhutu prva slikovnica na hrvatskom jeziku je *Mala obrazna Biblia ili Poglavitni događaji Staroga i Novoga zakona* predstavljeni u 90 obrazih mladeži slavjanskoj prikazana, a izvorno ju je na mađarskom napisao Alajos Grynaeus. Na hrvatski ju je prevela Duhovna mladež sjemeništa đakovačkog. Prema B. Majhutu povijest slikovnice u Hrvatskoj moguće je podijeliti u tri prilično jasno odijeljena razdoblja. Početak tiskanja slikovnica na hrvatskom jeziku u Hrvatskoj se veže za razdoblje od 1854. do 1880. godine. Tada se shvaćanje slikovnice i njezina knjižarskoga mjesta oštro razlikuje od kasnije prakse. Vrijeme konsolidacije slikovnice, usklađivanje njezine slikovne i tekstne komponente je trajalo od 1880. do 1918. godine. Tada su se pojavile prve nepoderive slikovnice i prve leporelo slikovnice. Ostvarilo se i širenje slikovnice u nakladničkom i geografskom smislu. U razdoblju od 1918.-1945. Hrvatska dobiva svoju prvu hrvatsku slikovnicu. Najstarija u Hrvatskoj sačuvana slikovnica je *Domaće životinje* iz 1885., nakladnika Sveučilišne knjižare Franje Župana. Prema B. Majhutu prva slikovnica koju možemo povezati s hrvatskim autorima (što se tiče i ilustracije i teksta) je *Sveti Nikola u Jugoslaviji* iz 1922. iako autorima ne znamo imena. U funkcionalnom smislu slikovnica nije više samo knjiga iz koje se upija nego je i uputa kako se igra, mjesto same igre, pa i predmet kojim se igra. Dok su slikovnice bile skupe mogao si ih je priuštiti samo imućniji sloj društva. Kako se cijena slikovnica snižavala, a tržište širilo, i slikovnica je postajala knjiga dostupna za veći broj ljudi, neovisno o financijskom stanju.

„Najveći hrvatski nakladnik slikovnica između pojave prvih nenamjenskih slikovnica oko 1880. i kraja Prvog svjetskog rata nakladnička je kuća Knjižara Lavoslava Hartmana.“ (Batinić, Š., Majhut, B., 2017.) Ta nakladnička kuća, promijenivši ime u Knjižara St. Kugli, ostala je i u prvoj Jugoslaviji najveći hrvatski nakladnik slikovnica. Hrvatske slikovnice čekale su svoje hrvatske autore. Književnici su otpočetak bili tu, ali nije bilo ilustratora. Zahvaljujući prije svega tehnološkom napretku, uspjela je ostvariti i tematsku i funkcionalnu raznolikost, a i proširiti raspon publike kojoj se obraća. Iako je danas slikovnica nezaobilazni medij u odrastanju djeteta, vrlo se rijetko promišlja o njezinim počecima u Hrvatskoj.

3. Kakva je knjiga slikovnica?

3.1 Slikovnica

Slikovnice su obično prvi dodir sa svijetom književnosti koji djeca imaju. Čitanjem djeci potiče se ne samo ljubav prema književnosti i pisanoj riječi u kasnijim godinama, već se i utječe na njihov cjelokupni rast i razvoj, kognitivne sposobnosti, vokabular, emocionalnu i socijalnu inteligenciju, što potvrđuju i brojna znanstvena istraživanja. Prema Biserki Petrović Sočo (1997.) djeca doživljavaju slikovnicu kroz psihološki pristup, a ne umjetnički. Autorica navodi da slikovnica pomaže djeci da upoznaju i spoznaju svijet koji ih okružuje. Djeci u ranoj dobi je potrebna pomoć kako bi shvatila i prepoznala sliku. Iz toga proizlazi da im je potrebna odrasla osoba s kojom imaju posebnu emocionalnu i socijalnu vezu. Ona će im pomoći, pružiti im podršku te ih potaknuti na napredak. Nezaobilazna i važna zadaća slikovnice jest funkcija zabave i igre. Bitno je i dobro odabrati slikovnice, pri čemu se važnost treba pridati kako temama tako i ilustracijama.

Ilustracija je vrlo važna za slikovnicu, ona joj daje karakter. Slikovnice vrednujemo prvenstveno kroz njihovu temeljnu odliku, to jest kroz sliku. Slikovnica nije čista književna vrsta, nego kombinacija likovnog i književnog izraza. *„Možda nije lako odgovoriti što je u slikovnici bitnije, likovno ili književno, ali ne treba smetnuti s uma činjenicu da postoje slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, ali nema slikovnice bez slika.“* (Javor, 2000.) Bitna okolnost u kojoj nastaje ilustracija, bez obzira na to crta li umjetnik, slika, fotografira ili radi na drugi način, namjenjuje li rad odraslima ili djeci, jest činjenica da ga na slikanje potiče priča, stih, ugođaj, raspoloženje ili slika koja navire iz umjetnosti riječi. *„Bez obzira je li slikovnicu zamislio pisac ili slikar, ona nastaje kao scenarij pri čijem će ostvarivanju oba umjetnika skladno surađivati.“* (Crnković i Težak, 2002.) Oblikovanje ili dizajn slikovnice za najmlađu dob rukovodi se činjenicom da su dječje slikovnice njihovi prvi udžbenici. Rupe u kartonskim stranicama kroz koje mali prsti osjećaju sadržaj knjige, njezine stranice, ili izrezani oblici stopala u slikovnici koja govori o nožicama, ili ona o brodu, organima tijela, i tako dalje, imaju svoju taktilnu i prostorno-predodžbenu ulogu.

3.2 Funkcije slikovnice

Osjećajna čovjekova struktura, njegov emocionalni kapacitet zapravo se oblikuje već u prve dvije godine života. Sa četiri godine završava se razvitak polovice duševnog kapaciteta pojedinca. U dobi od osam do deset godina ostvaruje se gotovo 80% mogućnosti razvitka. Iz toga očito proizlazi, da je težište razvitka duševnih sposobnosti i osobina čovjeka već u predškolskoj dobi. Za stvaranje knjiga za malu djecu nije dovoljan samo tekst, napisana riječ. Slikovnica je knjiga za predčitateljsku dob, te se izravno računa na sudjelovanje roditelja. „*I to ne samo kao čitatelja teksta, nego pretpostavljaju i aktivan rad roditelja s djetetom uz knjigu, s njegovim stvaralačkim doprinosom kod interpretiranja knjige, s njegovim dijalogom o temama koje knjiga sadržava, ali i o onima, koje sama izaziva.*“ (Javor, 2000.) U slikovnici je naglasak stavljen na sliku, jer njom se izražava glavni i najbitniji dio misli, njom tvorcima animiraju čitatelja knjige.

Slikovnica ima za djecu nekoliko funkcija, koje korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi. Nekoliko osnovnih funkcija su sljedeće: informacijsko odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija. Kada se govori o informacijsko-odgojnoj funkciji tada se smatra da dijete u slikovnici dobiva odgovore na mnoga pitanja, koja si samo postavlja ili se njima obraća roditeljima, ali može dobiti odgovor i na svoje probleme, kojih do tada nije bilo svjesno. Dijete pomoću slikovnice postupno uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje, pa čak i apstrakciju. Nadalje, postoji i spoznajna funkcija slikovnice. U nju svrstavamo kada dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama, dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni. Sa stajališta socijalizacije djeteta vrlo je važna iskustvena funkcija slikovnice. Gledajući funkciju slikovnice iz tog aspekta tada slikovnica služi za zbližavanje roditelja i djece, razmjenu znanja i iskustava te pomaže uspostaviti veze između dviju generacija.

U slikovnici veliku ulogu igra njezina estetska funkcija. Razvija se u djetetu osjećaj ljepote, djeluje na njegovu pamet, ali i na osjećaj. Dijete će vrlo rado posegnuti za lijepom knjigom, likovna i grafička strana često su jedini i najvažniji poticaj interesa za knjigu. Slikovnica znatno utječe na ukus djeteta. Ništa manje nije važna za djecu i zabavna funkcija slikovnice. „*Dijete kroz igru upija znanje, koje je za nj na prvi pogled skriveno.*“ (Javor, 2000.)

3.3 Teme slikovnica

„U nekim su razdobljima neke vrste slikovnica bile u modi ili su se tek od nekog vremena pojavile slikovnice na određenu temu.“ (Batinić, Š., Majhut, B., 2017.) Primjerice, slikovnice o sportu nisu postojale od samoga početka pojavljivanja slikovnica, ili slikovnice o prometnim sredstvima ili tehničkim postignućima. Tri najvažnije teme dječjih slikovnica su bile: religiozne teme, abeceda i životinje. Pojavom slikovnica razdvajaju se početnice od ABC slikovnica. ABC slikovnice su bile namijenjene za predškolsku djecu, a početnice za školarce.

Tema životinja uvijek je i dalje aktualna i omiljena kod dječje publike zbog bliske veze djece i životinja, zbog urođenog dječjeg interesa za životinje i zbog toga što su životinje izrazito likovno atraktivne i zanimljive. Tematske slikovnice o životinjama uvelike su najomiljenije dječje slikovnice.

Pisalo se i piše se o temi dječjeg svijeta koja je, doduše, jako fleksibilno definirana, pa možemo reći da ta skupina pokriva širi spektar tema u kojima se kao glavni akteri pojavljuju djeca. „Zanimljiva podvrsta teme dječjeg svijeta je tema nestašnog ili zločestoga djeteta.“ (Batinić, Š., Majhut, B., 2017.) Više od dvije trećine slikovnica obrađuje samo tri teme, a to su: dječji svijet, bajke i životinje.

U preostalim slikovnicama najzastupljenije teme su: fantastika, prijevozna sredstva, ABC i sport. Dio slikovnica tematski je neraspoređen ili se bavi temama koje čine statistički zanemarive grupe.

3.4 Tekst u slikovnicama

Pojavljivanje prvih pripovjednih, zabavnih slikovnica na početku osamdesetih godina 19. stoljeća važna je prekretnica u razvitku hrvatske dječje književnosti. Što se tiče samoga uvođenja slikovnice kao vrste ne samo u dječju književnost nego i u širi kulturni kontekst, trebalo je vremena da slikovnica nađe svoje mjesto. U početku u slikovnicama prevladavaju kratke pjesme. Polagano dovođenje slike u prvi plan svjedoči o promjeni shvaćanja slikovnice. Tako će se pojaviti slikovnice s minimalnim tekstom ili potpuno bez teksta.

„Kasniji razvoj hrvatske slikovnice obilježio je življi i brži razvoj likovne i grafičke komponente od tekstne.“ (Batinić, Š., Majhut, B., 2017.) Za najranije hrvatske slikovnice tekst je pisao Ljudevit Varjačić, no one su nažalost izgubljene. Najplodniji autor tekstova za slikovnice, a pisao je isključivo pjesme, bio je Dinko Chudoba. Napisao je tekstove za šezdesetak slikovnica. Slikovnice bez teksta ili s minimalnim tekstom uvijek su tematske, a gotovo nikada pripovjedne. Slikovnica koja je cijela posvećena samo jednoj priči najčešće je prerada neke od klasičnih bajki. Začuđuje da bajke imaju neočekivano malen udio u obrađenom uzorku slikovnice.

Iako je važno napomenuti kako su slika i tekst jedna cjelina, kod ranije se dobi više posvećuje slici, nego tekstu zbog razumljivosti čitatelja. Jezik u slikovnici mora sadržavati sve odlike kvalitetnog književnog izraza. On mora biti jasan, jednostavan, razumljiv i prilagođen određenoj dobi djeteta. Slikovnice za najmlađu dob uglavnom su bez teksta, ili je on jako jednostavan te se najčešće jednom riječju opisuje jednostavna ilustracija.

U slikovnicama se susrećemo sa raznim vrstama tekstova. Oni su: basna, umjetnička basna, narodna pripovijetka, bajka, umjetnička bajka, bajka na našim prostorima, fantastična priča i fantastična priča na našim prostorima. Kada govorimo o tekstu u slikovnici, moramo biti jako oprezni zato što mlađa djeca, za razliku od starijih, ne mogu sama vizualizirati ili stvoriti sliku u svojoj glavi. To djeca mogu tek u dobi između 8. i 9. godine. Kada dijete jednom počinje vizualizirati, bolje je da se količina slika smanjuje jer se tako razvijaju dječja kreativnost i mašta. Kako djeca odrastaju, slike treba sve više zamjenjivati govorenim i pisanim tekstom bez slika, a likovni i slikovni materijal im se treba nuditi u ravnoteži. Tako da i djeca sama mogu pridonijeti stvaranju svojih misli i slika. Kako se slika svugdje pojavljuje i stalno je prisutna (što nije uvijek negativno), djeca gube na pismenom izražavanju. Kako dijete odrasta, trebamo ga navoditi da što više samo razmišlja i zamišlja stvari i pojave o kojima čita, poistovjećuje se s likovima, proživljava radnju s njima i da s vremenom zamišlja sve složenije likove i prizore

bez uporabe slika, već svojom maštom. No, da bi dijete moglo maštati, trebamo mu osigurati bogato neposredno iskustvo sa stvarima i bićima, upoznavajući ga sa svim svojstvima stvari i pojava s kojima se susreće. Kada dijete jednom nauči čitati, likovna komponenta slikovnice prestaje za njega biti jedini izvor doživljaja.

Tekst mora biti sadržajan, zaokružene kompozicije, izražen jasnim i preciznim stilom, kao i čist jezik. Posebnu ulogu u usklađivanju ilustracije i teksta ima oprema, prijelom i svi grafički elementi koji knjigu sa slikama čine lijepom i privlačnom. To je poseban zadatak koji od autora traži da nađe pravu mjeru odnosa ilustracije i teksta.

3.5 Likovna komponenta slikovnice

Ilustracija kao osnovni temelj slikovnice dolazi od latinske riječi *illustris* što znači osvijetljen, svijetao, sjajan, jasan, slavan, izvrstan, odličan, bjelodan, bistar. Ona određuje slikovnicu i daje joj karakter te je najprije vrednujemo kroz njihovu temeljnu odliku – sliku. Možemo ju nazvati i vizualnim medijem, čija je osnovna značajka prijenos specifične informacije. „*Ona je neodvojiva od umjetnosti i srodna je dizajnu.*“ (Batinić, Š., Majhut, B., 2017.) Tijekom godina je doživljavala promjene. Učenje slikovnicama jest igra. Ilustracija u slikovnicama bajki i priča ima drugu ulogu, jer se radi o drugom stupnju edukacije predškolske djece.

Likovni tekst mora biti jasan, zanimljiv, a naročito treba voditi računa o boji i dinamici crteža. „*Predškolsko dijete promatra slikovnicu najprije kao igračku, zatim kao knjigu.*“ (Javor, 1997.) Biraju igračke i predmete koji imaju intenzivnije boje spektra i najčešće odabiru žutu, crvenu, plavu i zelenu. Ilustracija je nužan sastavni dio svakog literarnog rada za djecu, a razvija predodžbeni svijet, fantaziju, senzibilizira ličnost koja nema dovoljno razvijenu maštu i sposobnost vizualnog predočavanja. O slikovnici, ilustraciji, likovnoj opremi još uvijek se premalo brinemo, iako već godinama postoje međunarodni sajmovi knjiga, koji nagrađuju i pročišćavaju veliku ponudu, selekcioniraju dobro, loše i najbolje.

Pri ocjenjivanju slikovnice treba uzeti u obzir: sadržaj teksta, ljepotu ilustracije, izbor sloga, način prijeloma, kvalitetu tiska, solidnost uveza. Slikovnice trebaju predstavljati vrhunska likovna djela. Bilo bi korisno da se ilustratori slikovnica vode poznatom kineskom uzrečicom: *Jedna slika vrijedi deset tisuća riječi.*

3.6 O posebnostima suvremene slikovnice

Naša suvremena najistaknutija teoretičarka slikovnica Smiljana Narančić Kovač smatra kako je slikovnica kao umjetničko djelo koje objedinjuje dostignuća verbalnih i vizualnih umjetnosti. Slikovnica je posebna knjiga, tzv. trodimenzionalna. A zašto? Slikovnica je prepuna detalja. Krasi je korica, slog, tipografija, veličina, raspored riječi na stranici, nulti arak, biografije autora. Svaki kutak slikovnice je pomno i precizno biran te na koncu sastavljen u jedno remek djelo za razna ljudska osjetila. Slikovnicu se, upravo zbog njenih specifičnih dijelova i izdanja, ne može čitati kao roman ili zbirku poezija. „*Čitatelj postaje sudionik u stvaranju značenjskih slojeva slikovnice, jer čitanje postaje interaktivan proces, a ne strogo linearan kakav je u drugim žanrovima.*“ (Zalar, D., 2014.) U nelinearnom načinu čitanja slikovnica, čitatelj može pročitati slikovnicu više puta (što je i poželjno), može se koncentrirati i zaustaviti na dijelovima teksta ili slikama koje su ga najviše zaintrigirale.

Poznato je i da su suvremena čitanja slikovnice ne samo vizualna iskustva, već i često taktilna, olfaktivna i auditivna. U digitalnom dobu sve više su prisutniji čitatelji koji imaju višedimenzionalnu čitateljsku sposobnost. Sve u svemu, kada se govori o slikovnici, zasigurno se može reći kako je riječ o žanru koji se neprestano i ubrzano razvija. Ta spoznaja se najviše može iščitati u slikovnicama koje nastaju u visoko razvijenim zemljama, primjerice u onim slikovnicama engleskih autora. „*Djeca i njihovi odrasli u današnje doba očekuju od slikovnice puno vizualnih detalja koji nadopunjuju, komentiraju ili čak mijenjaju smisao priče ili pjesme, duhovitu i intrigantnu komunikaciju slika – tekst, nešto što nisu vidjeli na ekranima niti na zaslonima računala, mogućnost za maštanje na osnovi ponuđenog.*“ (Zalar, D., 2014.) Ako autoru ne istražuju silne mogućnosti koje slikovnica nudi, tada nastaju slikovnice u kojima nema neočekivanog, nema maštovitog iznenađenja. Gledajući na izdanja hrvatskih tiskanih slikovnica u nekoliko posljednjih godina, može se zamijetiti nekoliko zanimljivih pojava. Prva od njih je osviještenost nekolicine autora o specifičnostima slikovnice kao žanra. Isto tako, sve je češće pojavljivanje vrijednih slikovničkih izdanja u različitim hrvatskim gradovima i veća je pozornost slikovnici kao žanru koji može predstaviti baštinu. Zatim, još jedna od pojava u suvremenim hrvatskim slikovnicama je porast broja turistički usmjerenih slikovnica koje osvještavaju bogatstvo i raznolikost nekog dijela naše zemlje, bilo u kulturnom, bilo u geografskom, bilo u nekom drugom smislu.

U zanimljive pojave suvremene hrvatske slikovnice svrstava se i porast broja autorskih slikovnica, točnije slikovnica u kojima je ilustrator i pisac jedna osoba. Isto tako, porast je i broja problemskih slikovnica s obzirom na nacionalnost ili rasu, s obzirom na teškoće odrastanja, s obzirom na neku posebnost u razvoju kao sastavni dio života ljudi s posebnim potrebama. Među hrvatskim suvremenim slikovnicama dolazi i do porasta zanimanja za hrvatsku pučku priču. I naravno, s obzirom na popularnost animiranih filmova, sve je više slikovnica koje su nastale prema animiranom filmu.

„Hrvatska je zemlja mnoštva talentiranih ilustratora i pokojeg iznimno talentiranog pisca, od kojih su se mnogi već afirmirali i izvan granica domovine.“ (Zalar, D., 2014.) Kako bi dječja hrvatska scena bila dostojna djece kao najmlađih čitatelja, potrebno je da se pisci razvijaju i rastu u smjeru u kojem to žele i koje im najbolje ide, a to je pisanje. Budu li tako živjeli, Hrvatska se ne treba brinuti hoće li buduće mlade generacije imati što kvalitetno za pročitati kao što se nekad čitalo.

4. Tko je Zoran Pongrašić?

Slika 1. *Zoran Pongrašić*

4.1 Obrazovanje i posao

Zoran Pongrašić rođen je 1961. godine u Novoj Gradiški. Svoje djetinjstvo, pubertet i mladost proživio je u Zagrebu. Osnovnu i srednju školu završio je također u Zagrebu. Godine 2001. diplomirao je na Visokoj školi za sigurnost na radu na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Dok je još bio student, Zoran Pongrašić, pisao je tekstove i svirao gitaru za rock bend "*Kost i koža*" koji se vrlo brzo raspao i nije ostavio značajan utjecaj u rock kulturi. Okušava se u mnogim književnim formama i oblicima pa tako piše priče, romane, radiodramske i TV scenarije, scenarije za stripove, SF prozu i prozu za govorne automate, slikovnice, songove i džinglove, parole.

Svoju književnu karijeru započinje pričama koje od 1989. godine objavljuje u časopisima i novinama kao što su Quorum, Futura, Plima, Modra lasta, Republika, Zvrk, Nomas, Prvi izbor, Jutarnji list, Večernji list, Vjesnik. Prvu zbirku priča objavio je 1991. godine pod nazivom "*Razgovori s bratom*". Osam godina kasnije, točnije 1999. godine, izlazi njegov najpoznatiji roman za djecu "*Mama je kriva za sve*". Još jedan od njegovih najpoznatijih romana je roman "*Gumi-gumi ili Djevojčica koja je preskočila nebesa*" koji je izašao u Zagrebu 2001. godine, a preveden je na francuski jezik 2003., te na portugalski jezik i objavljen u Brazilu 2006. godine. Njegova djela prevedena su na engleski, francuski i portugalski te prilagođena

na srpski jezik. *Pongrašićeva poetika počiva na osnovnome – razgrađivanju stereotipa: počinje se već nestandardnim naslovima, pa nazivima poglavlja, nastavlja se neuobičajeno predstavljanim biobibliografskim činjenicama, pa stilom kojim se autor nastoji što više približiti tinejdžerskom svakodnevnom govoru, a i tehnička oprema knjiga u suglasju je s temama, jednako začudnima u korpusu suvremene produkcije za „stariju djecu“.* (Hranjec, 2006.) Zoran Pongrašić je jedan od predstavnika nove dječje proze u hrvatskoj suvremenoj književnosti. Točnije, riječ je o stvaranju nove poetike, otvaranje raznih tema koje su bile ili jesu tabu teme među mladima.

Zoran Pongrašić u svojim djelima piše o raznim temama koje će se provući kroz neka od sljedećih njegovih spomenutih djela. Primjer jednog njegovog standardnog romana, standardne strukture a i teme je *Mama je kriva za sve*, pri čemu je vidljiva autorova sklonost napetoj priči ispričovijedanoj humorističnim, mjestimice i ironijskim tonom, osobito kad je riječ o roditeljima. Njegovo najbolje djelo je roman *Gumi-gumi ili Djevojčica koja je preskočila nebesa* (2001.) objavljen u poznatoj biblioteci „Hit junior“. Autor se u ovom romanu odlučio za tabu temu, točnije o oboljeloj djevojčici od leukemije. Osim što uspostavlja dva narativna vijeka, svoj i djevojčičin, roman je poglavito strukturirao s obzirom na igru preskakanja lastike, zvanu gumi-gumi, kojom se počinje najprije do koljena, a onda sve više, „do nebesa“. Ovaj roman je osobit fabulom jer se njome vrši funkcija dječje igre jer će priča vratiti vjeru u život svim takvim malim bolesnicima. Pongrašićev roman komponiran je pregledno, s već prepoznatljivim kolokvijalnim izričajem. Ovo djelo problematizira i odnos odraslih prema takvoj djeci pa se ovaj roman smatra i kao preporučljivo štivo za roditelje.

Zoran Pongrašić poznat je i po još jednom svom romanu, neobičnog naslova *41,5° C ili Kralj cijelog svijeta* (2003.) „*Autor roman posvećuje „samom sebi dok sam bio klinac i dok sam još mogao biti kralj cijelog svijeta“, što sugerira da su ulomci iz njegova djetinjstva poslužili za konstruiranje priče.*“ (Hranjec, 2006.) Osvrćući se na njegova spomenuta tri najpoznatija romana, može se zaključiti kako Zoran Pongrašić pomno bira teme koje nisu svakidašnje, ali nas okružuju i rijetko tko o tome želi otvoreno pričati. On svoje mišljenje i pogled na takve teme iskazuje svojim osebjunim stilom koji uključuje humor i zbog toga ga većina djece voli. Ne piše na dosadan način, nabrajajući činjenice, nego prikazuje ozbiljne probleme na djeci zanimljiv i prihvatljiv način.

Ništa drugačije nije niti njegovo pisanje slikovnica. Nije uobičajen pisac slikovnica. U svojim slikovnicama također piše o ozbiljnim temama, problemima koji muče dijete s 3 godine,

s 5, s 10, a i ono nešto starije dijete – odraslog čovjeka. Isto tako, slikovnice su najčešće pisane kolokvijalnim izričajem, većinom s manje teksta. Tekstovi imaju svoj početak i kraj, logičan slijed priče koji u čitatelju drži napetost i interes što će se dogoditi na svakoj sljedećoj stranici. Svaka njegova slikovnica ostavlja neko egzistencijalno pitanje i navodi na neka nova promišljanja. Ilustracije u njegovim slikovnicama su većinom povezane s tekstom, no više je zastupljen tekst nego sama ilustracija. Isto tako, ima i par slikovnica u kojima je cijeli papir slikovnice ispunjen ilustracijom i na ilustraciji minimalno teksta. Primjer jedne takve slikovnice je slikovnica *Zašto?*. Zoran Pongrašić u svojim djelima progovara i piše o onim najdubljim patnjama, pitanjima, problemima jednog djeteta, s kojim se isto tako može poistovjetiti i odrasla osoba razmatra li dublje tekst i svrhu. On je pisac koji piše o stvarima o kojima je teško pričati, slušati, biti glavni akter problema ili tek onaj dobar prijatelj koji treba dati savjet, a ne zna kakav savjet dati i na koji način. Zoranove slikovnice su zaista slikovnice za život. Slikovnice, u kojima uz dobre ilustracije i tekst, naučiš nešto novo o životu, spoznaš neku novu istinu.

Jedna od njegovih slikovnica je i *Najsporiji kralj na svijetu* s kojom Pongrašić poručuje kako nešto što nekome uopće nije važno, nekome drugom može biti od velike važnosti. Među njegovim poznatijim djelima je i knjiga iz serije knjiga za djecu *Iz života mrava*, a djelo se zove *Ticalova putovanja*. Kao djeca, sanjari se o danima kad ćemo konačno biti odrasli, zamišlja se da ćemo biti važniji i veći, da ćemo se naći u zanimanju kojega smo iz nekog razloga obožavali. Odrasli se nerijetko ponašaju kao mala djeca i ne žele prihvatiti realno stanje već uporno žele biti netko drugi. Ništa bolje nije ni kod nekih životinja. Tako je i mrav Ticalo, glavni lik naslova *Ticalova putovanja* Pongrašića odlučio biti netko drugi – dojadilo mu je biti običan mrav i krenuo, željan drastičnih promjena, na svoje životno putovanje. Putem bi sretao razne životinje koje bi ga se dojmile i pritom pokušao biti poput njih, no pokazat će se da to i nije baš tako lagan posao. Ticalo je shvatio da nije lako biti netko drugi, već da je puno lakše biti ono što već ionako jesi. Na kraju će upoznati životinju koja će mu konačno „otvoriti oči“ pa će ponovno uživati u ulozi običnoga mrava. Nenametljive se pouke pružaju u ovom naslovu za mlade, naročito za one koji još uvijek intenzivno sanjare da će danas-sutra postati netko drugi, nalik svojim idolima. Pongrašić je velemaistor za indirektno poučavanje i podučavanje mladih čitatelja.

Uz to što piše romane, slikovnice i ostale književne vrste, Zoran Pongrašić piše i jednu posebnu vrstu slikovnice, a to je slikovnica za odrasle koja je pokrenula mnoge kontroverze. Nije riječ ni o stripu, niti pornografiji, no te slikovnice nisu za dječje ruke jer glavni likovi nose

životne priče u kojima su žrtve nasilja ili diktatorskih režima. Zoran Pongrašić je rekao za takve slikovnice da sadrže „*crne, mračne priče, ne nužno niti namjerno proste, ali takav je život - nije namjerno ružan, ni namjerno prost, pa su takve i ove slikovnice*“. (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.) On je ujedno i urednik biblioteke slikovnica „Vrata u podrum“. Uz svoje pisanje Pongrašić je i član je Hrvatskoga društva dramskih umjetnika, Hrvatskog društva pisaca te Umjetničke organizacije Autorska kuća. Zoran Pongrašić jedan je od organizatora festivala “Pazi, knjiga!” te književne nagrade “Ovca u kutiji”.

4.2 Razgovor s piscem

Neke zanimljive detalje iz života Zorana Pongrašića saželi su u razgovoru s njim Ana Đokić i Ratko Bjelčić. Započeli su taj razgovor pitanjem o njegovoj mladosti i tinejdžerskoj dobi, točnije, koji je bio njegov najveći problem tada. Zoran je odgovorio: „*Bio sam najmlađi i najmanji u razredu (i u osnovnoj školi i u gimnaziji): najmlađi jer sam u školu krenuo godinu dana ranije, a najmanji jer je to bila stvar gena. I morao sam se truditi (galamiti, gurati, zafrkavati) puno više od drugih da bih bio primijećen.*“ (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.) Ispričao im je i kako je čitao dosta knjiga u svojoj tinejdžerskoj dobi, najviše znanstvenu fantastiku, a najmanje ljubića, krimića i horora. Reкао je jednu zanimljivu činjenicu vezanu za njegovo čitanje: „*Čitanje mi je oduvijek na neki način bilo povezano s probavom, pa sam tako najviše volio čitati uz jelo i na WC-u*“ (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.) Zatim su ga pitali kada je krenula njegova avantura pisanja i zašto je uopće počeo pisati. Zoran Pongrašić pisanjem se počeo baviti potkraj 1984. godine nakon što je pročitao zbirku priča Davida Albaharija Opis smrti. U to vrijeme služio je vojni rok u JNA. U današnje vrijeme pisac piše svoje radove za vrijeme odmora. U slučaju da mu dođe neka misao van slobodnog vremena, uvijek ima sa sobom blokić i penkalu. Kada stvara likove u priči, stvara ih spontano.

Upitali su ga koliko značenje pridaje fabuli, a koliko stilu kojim piše. Zoran Pongrašić je rekao kako fabuli pridaje važnost minimalno onoliko koliko je potrebno, a više stilu i svemu ostalom. Smatra kako se pisci razlikuju po stilu, a ne po fabuli. Izjavio je da piše djela prvenstveno za sebe i radi sebe jer je ovisnik o pisanju, u tome uživa, to ga opušta i oraspoloži. Jedno od pitanja je i bilo „*Kome dajete prvome da pročita Vaš novi rukopis?*“ (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.). Bez ikakvog razmišljanja, Pongrašić je odgovorio: „*Svojoj ženi, jer je bolji pisac od mene. I više nikome. Moj i njezin sud su dovoljni.*“ (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.)

Kao zadnje pitanje u tom kratkom intervjuu bilo je vezano njegovo mišljenje o tome treba li se uopće praviti podjela na čitatelje kada je književnost u pitanju. On je vrlo odlučno odgovorio: „*Ne, neka bude obratno. Neka svaki čitatelj prelista sve i za sebe napravi podjelu literature na onu kakvu voli čitati i na onu kakvu ne voli čitati.*“ (Đokić, A., Bjelčić, R. 2009.) Za kraj razgovora neskromno je izjavio da bi želio jednog dana biti prozvan za nagradu za najsmiješnije književno ostvarenje za djecu i mlade. Po svemu sudeći, Zoran Pongrašić je zaista jedna osebujna, zanimljiva osoba, a ponajviše kao nenametljiv pisac koji na svoj neobičan, poseban način ipak ostavlja trag u mnogim srcima.

4.3 Njegova postignuća

Do sada je dobio sljedeće nagrade: nagrada Hrvatskog radija 1996. za radiodramu „Metronom“, nagrada „Grigor Vitez“ 2000. za roman za mlade „Mama je kriva za sve“, dvije nagrade „SFERA“, 1999. za priču „Dijagonala“ i 2005. za novelu „Letač“, nagrada Književnog kruga Karlovac 2004. za priču „Nije on težak, on je moj brat“.

Objavio je sljedeća djela: Razgovori s bratom(priče za odrasle, AŠ-Delo, Beograd, 1991.), Mama je kriva za sve(roman za djecu, Znanje, Zagreb, 1999.), Gumi-gumi (roman za djecu, Znanje, Zagreb, 2001.), Nespretna krila anđela(priče za odrasle, Znanje, Zagreb, 2001.), 41,5°C (roman za mlade, Autorska kuća, Zagreb, 2003.), SF priče za odrasle(Mentor, Zagreb, 2004.), Vidi majmuna!(roman za mlade,Autorska kuća, Zagreb, 2005.), Baba, Sysprint(roman za odrasle, Zagreb, 2005.), Gumi – gumi (brazilsko izdanje, Sao Paolo, 2006.), Četiri sprovoda i vjenčanje (roman, 2008.) Piše i pod pseudonimom Magda Kraus: Tko je ubio Djeda Mraza (humoristički krimić, Autorska kuća, Zagreb 2006.).

Napisao je i petnaestak radiodrama izvedenih na Hrvatskom radiju (Hendriks nije rekao ništa, Golub na žici, Stvar pod imenom Hari, Leš koji je naručio buđenje, Konj zvan Cezar, Tko je ubio Djeda Mraza?, i dr.) dvije uprizorene kazališne predstave (Visoka temperatura, Zdenac mudraca), pedesetak priča objavljenih u časopisima (Plima, Quorum, Republika, Futura, Nomad), novinama (Večernji list, Vjesnik, Jutarnji list), preko govornih automata i u zbornicima (Osluškivanje tišine, Zagreb 2014, Krhotine svjetova, 2000 šarenih aliena, Ekran priče) Noviji roman iz 2016. godine naziva se "Sudari". Ostale poznate knjige su: "Ticalova putovanja: Iz života mrava", "Zovem se Ticalo: Iz života mrava", "Zašto?", "Idi(j)ot", "Čovjek i kuća", i dr. Pisao je i scenarij za strip koji je izlazio u časopisu Prvi izbor pod nazivom "Kao jaje jajetu". Na Hrvatskom radiju izvedeno je i nekoliko njegovih radiodrama kao "Hendriks nije rekao ništa", "Stvar pod imenom Hari", "Konj zvan Cezar", "Golub na žici", "Leš koji je naručio buđenje", "Tko je ubio Djeda Mraza" i druge. Kazališni tekstovi "Visoka temperatura", "41,5 °C" i "Zdenac mudraca" izvođeni su u splitskom kazalištu lutaka i u Dramskom studiju Učilišta ZKM u Zagrebu. Ovo je zaista impresivna lista što samih nagrada, tako i objavljenih djela, za jednog pisca.

5. TEKSTOVI ZA SLIKOVNICE ZORANA PONGRAŠIĆA

5.1 Slikovnica *Zašto?*

Jedna od Pongrašićevih najitrigantnijih slikovnica je zasigurno slikovnica *Zašto?* On ju je napisao, a ilustrirao ju je Ivan Gregov. Tiskana je 2011. uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, a nakladnik je Knjiga u centru. U slikovnici *Zašto?* tekstom su zadane minimalne odrednice. Jasno je da ovako zadana forma Ivanu Gregovu potpuno odgovara jer ilustracijom uspješno definira smjer sadržaja. Tako dvije naizgled različite, a zapravo iste, različitim načinom ispričane priče, postaju jedna zanimljiva cjelina koja svjedoči dobru suradnju pisca i ilustratora. Element po kojem je Gregov prepoznatljiv je neobična, osebujna interpretacija popraćena zavidnim slikarskim umijećem. Kroz čitavu slikovnicu Gregov koristi tamnije nijanse boja, a prevladava tamnoplava. Sam tekst slikovnice Zorana Pongrašića je vrlo neobičan jer svako pitanje vodi na promišljanje. Svako pitanje je vrlo kratko, jasno i direktno postavljeno, ali misli vodi u širok spektar razmišljanja. Slikovnica je napravljena tako da je na svakoj stranici ilustracija i jedno pitanje.

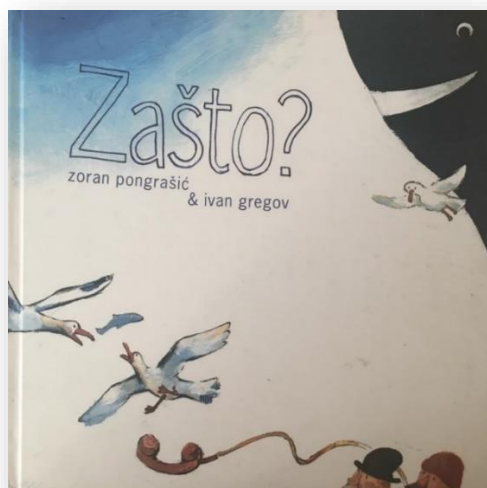
Prvo pitanje, odnosno početak teksta ove slikovnice, započinje ovako: ***Zašto me rodila baš moja mama, a ne netko drugi?*** Pisac nas navodi na razmatranje odakle smo, tko je naša mama i zašto baš ona, zašto baš takvog izgleda, te nacionalnosti. Na to pitanje nadovezuje se pitanje sa sljedeće stranice: ***Zašto joj je pri tome pomogao baš moj tata, a ne netko drugi?*** Navodi nas na to da razmislimo zašto su naši roditelji baš naši, a ne nečiji tuđi, kako se ponašamo prema svojim roditeljima, kakav je naš odnos, koliko međusobno pričamo i koliko si toga povjeravamo, znamo li cijeniti svoje roditelje. Zatim, na sljedećoj stranici nalazi se pitanje porijekla, a glasi: ***Zašto sam se rodio baš tu gdje sam se rodio, a ne negdje drugdje?*** Zašto baš Hrvatska, a ne Argentina? Zašto baš taj grad ili to selo? Poštujemo li svoju zemlju, svoje sunarodnjake? Nadovezuje se na to pitanje, sljedeće pitanje: ***Zašto mi je koža plava, a ne smeđa ili zelena?*** Što nam Zoran Pongrašić želi reći ovim pitanjem? Možda nas ovo pitanje može usmjeriti na to da propitkujemo druge nacionalnosti, druge rase, kulture, kako se ponašamo prema njima, kako pričamo o njima, kako ih gledamo, poštujemo li ih. Na sljedećoj stranici nalazi se sljedeće pitanje: ***Zašto sam cijeli ovakav a ne drugačiji?*** Ovo pitanje nas može voditi na promišljanje o nama samima kao osobe, gledajući i fizički i psihički. Jesmo li zadovoljni svojim izgledom ili konstantno negodujemo? Kakvi želimo biti, čemu težimo? Koji su nam

ideali? Što nam je bitnije, izgled ili ono unutarnje, ranjivije? Sljedeće pitanje vezano je za mjesta na kojima smo bili, a glasi: ***Zašto na neka mjesta ne volim ići, a na neka jedva čekam doći?*** Zar zaista postoje takva mjesta? Zašto nam je negdje tako lijepo da poželimo zauvijek biti tamo, a neka mjesta ne možemo smisliti, neugodno nam je, u želucu nam se počinje stvarati nemir kad pomislimo da trebamo otići, a kamo li da smo tek tamo? Zašto na nekim mjestima i s nekim ljudima osjećamo mir, a s nekima potpuni nemir? Na sljedećoj stranici nalazi se pitanje vezano za smijeh, a glasi: ***Kada se smijem, zašto mi je baš to smiješno?*** Što je to što nas čini sretnim, što nas opušta i zabavlja? Govori li nam to kakvi smo ljudi, koji su naši interesi i prekidači zabave u životu? Pored koga smo najsretniji, pored koga i gdje se najviše smijemo i zašto? Zatim, na sljedećoj stranici nadovezuje se pitanje na prethodno, a glasi: ***Kada plačem, zašto baš tada plačem?*** Navodi nas na promišljanje što nas to čini tužnim, kakvi događaji? Plačemo li zbog nekih ljudi? Možda životinja? Što je to što nas čini nesretnima i tužnima? Zašto uopće plačemo kada smo tužni? Je li nam lakše kada isplačemo to što nas muči i guši? Nakon ovog pitanja, slijedi: ***Zašto ponekad baš volim biti sam, a ponekad sam tako usamljen?*** Ovo je pitanje koje je vrlo aktualno u današnje doba samo što ljudi to ne osvješćuju. Zašto se ponekad tako usamljeno osjećamo a imamo i dalje obitelj oko sebe koju volimo i koja nas voli, prijatelje s kojima se družimo? Zašto nam dođu trenuci kad se osjećamo kao da ništa od toga zapravo ne postoji, zašto se tražimo a mislimo da smo već u cjelosti posložene ličnosti? Zašto nam je pak ponekad svih i svega dosta i poželimo biti u samoći? Zatim slijedi pitanje: ***Zašto me neke stvari ljute, a neke druge vesele?*** Zapitajmo se koje su to stvari i trenuci koje nas ljute, a koje nas vesele. Možemo li u tome prepoznati sebe? Sljedeće pitanje vezano je za našu rutinu, a glasi: ***Zašto ima dana kada bih mogao učiniti baš sve, i dana kada mi nije do ničega?*** Ovo pitanje nas navodi na promišljanje o tome što je to što nas u životu zapravo pokreće? Dobar san, dobra jutarnja kava, dobro društvo, vjera? Zašto su nam neki dani tako dobri i sve nam ide od ruke, puni smo elana, a već sljedeći kao da nam je posljednji dan života? Što je to što nas budi i vraća u taj naš život? Što je to zbog čega padamo i bezvoljni smo? Sljedeće pitanje glasi: ***Zašto radim ovo što radim, a ne nešto drugo?*** Ovo pitanje se može razmatrati kao nešto što radimo ovog trenutka, zašto baš to, ali se može sagledati i sa strane životnog poziva, točnije, našeg posla. Zašto baš taj posao? Zašto baš taj fakultet? Na sljedećoj stranici nalazi se pitanje zaljublivanja, a glasi: ***Zašto sam se zaljubio baš u nju, kraj tolikih drugih?*** To je jedno od vječitih pitanja, ako ne odraslih, onda zasigurno adolescenata. Zašto je tome tako? Zašto baš on ili ona? Mijenjamo mi zaljublivanje i ljubav? Smatramo li sve ljubavlju? Ulazimo li prebrzo u odnose za koje nismo spremni? Sljedeće pitanje glasi: ***Zašto razmišljam na ovaj način, a ne drugačije?*** Ovo pitanje može nas navoditi na to da promislimo u kojem smjeru idu naše misli? Na što

najčešće mislimo? Jesu li to lijepe ili ružne stvari? Koja je najčešća tema našeg promišljanja? Kažemo li sve ono što i mislimo? Nakon ovog pitanja, slijedi: ***Zašto sam sad ovdje, a ne na nekom drugom mjestu?*** Vodeći se ovim pitanjem možemo promišljati o mjestima na koja bismo voljeli ići i zašto baš ta? Zašto nismo ili jesmo zadovoljni tu gdje točno sada jesmo? Slijedi najintrigantnije pitanje ove slikovnice, a glasi: ***ZAŠTO SAM UOPĆE?*** Ovo pitanje može nas voditi u tisuće smjerova. Koja je moja svrha? Zašto sam se uopće rodio? Zoran Pongrašić slikovnicu *Zašto?* Završava ovim riječima: ***Iskreno, ne znam odgovore na ova pitanja. Ali znam da sam ovo ja, jedini takav na cijelom svijetu, i ono što imam, nema nitko drugi. (Iako ponekad nisam siguran što sam zapravo imam)***

Ovo Pongrašićevo djelo otvara zaista mnoga pitanja i svako pitanje u ovoj slikovnici širi vidike, otvara neka nova vrata u našim mislima i srcu. Potiče nas na promišljanja o našoj egzistenciji, svrsi našeg postojanja. Jedno je sigurno. Ovo je slikovnica koja se stapa s našom nutrinom, našom dušom i postavlja joj pitanja na koja svaki čovjek zasebno treba tražiti odgovore. Slikovnica *Zašto?* je slikovnica koja nas, između ostalog, uči kako je nas ljudi milijardu na svijetu, ali je svaki čovjek jedinka za sebe. Svaki čovjek postoji sa svojom dušom, duhom i tijelom. Ona nas upućuje i na to kako trebamo poštivati jedni drugi, cijeniti to što smo različiti jer upravo iz različitosti učimo i upoznajemo jedni druge. Živimo u vremenu kada većinom svi, pogotovo mladi, pokušavaju biti netko drugi. Većina želi biti celofan nekog drugog. *Zašto?* Zašto je toliki broj ljudi nezadovoljno sobom? Što se događa u našim srcima? Zoran Pongrašić je ovim djelom pokazao još jednom kako svojim nenametljivim stilom dopire do najdubljih životnih propitkivanja.

Slika 2.

Slika 3.

Slika 4.

Slika 5.

Slika 6.

5.2 Slikovnica Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu

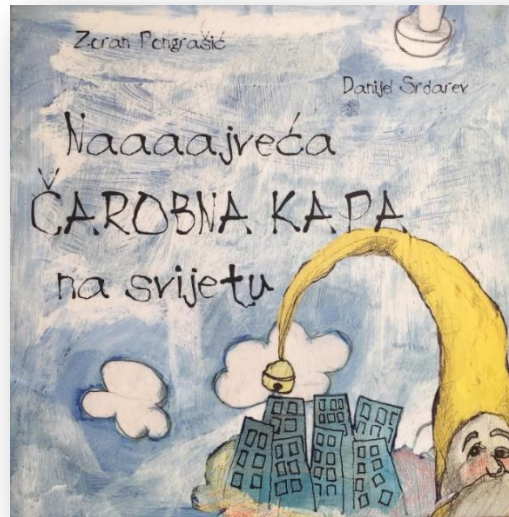
Ova slikovnica je jedna u nizu Pongrašićevih slikovnica, a ilustrirao ju je Danijel Srdarev. Tiskana je 2002. godine, a nakladnik je Kašmir promet. U slikovnici Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu jedna ilustracija je preko dvije stranice. Na jednoj ilustraciji je i jedna kartica teksta. Samo su na jednoj ilustraciji dvije kartice teksta. Slikovnica se sastoji od 13 stranica. Tekst i ilustracije se međusobno nadovezuju i nadopunjuju. Ilustracije su napravljene kombinacijom tuša i nanosa tempere. U ovoj slikovnici prevladavaju većinom plavi i žuti tonovi. Na prvoj stranici ove slikovnice opisuje se tko nosi tu naaaajveću čarobnu kapu na svijetu. Vlasnik te najveće čarobne kape na svijetu je čarobnjak Marinko. Nosio je kapu koja je zaista bila najveća na cijelom svijetu, no ta njegova kapa stvarala mu je probleme kod nekih uobičajenih životinih situacija kao što je primjerice umivanje. Autor ove slikovnice navodi kako bi se svako jutro čarobnjaku, dok se umiva, njegova kapa smočila u lavoru, pa bi mu se voda cijedila sve do večeri po vratu. Na sljedećoj stranici autor nam nastavlja pričati o situacijama u kojima čarobnjaku njegova kapa smeta. Napominje kako bi se morao sagnuti vrlo nisko kada bi izlazio iz kuće jer ako čarobnjak slučajno ne bi pomislio na to, kapa bi mu ostala zaglavljena u vratima. Ilustracijom je vjerno prikazano kako čarobnjakova kapa zapinje na prozoru kuće i ometa ga u izlasku iz kuće. Na sljedećoj stranici doznajemo da čarobnjaku njegova kapa smeta čak i u parku kada odluči malo zadrijemati. Naime, kada bi išao zadrijemati u parku, ptice bi na vrhu njegove kape odmah napravile gnijezdo. Tada je čarobnjak Marinko pomislio kako bi mu bilo lakše živjeti bez te kape, ali je isto tako i bio svjestan da bi bez te kape bio samo obični Marinko. Na sljedećoj stranici, autor nas uvodi u čarobnjakovu sobu. Doznajemo kako je čarobnjaku ipak najgore noću jer zbog te svoje najveće čarobne kape na svijetu mora spavati skvrčenih nogu. No, i to nije dovoljno da njegova kapa stane u sobu pa čarobnjak Marinko mora otvoriti i prozor kako bi vrh njegove kape virio van. Na ovoj stranici autor nam govori kako je jedne zimske noći bilo toliko hladno da se čarobnjakova kapa zaledila, a s njom i cijeli Marinko. Kada se čarobnjak odledio, bio je jako ljut. Nadalje, čarobnjak Marinko više nije želio niti mogao tako živjeti i u bijesu je počeo čarobirati svakakve stvari oko sebe, poput stolca, ormara, zidnog sata. U jednom trenutku dok je čarobirao, njegova kapa mu se nakrivila i pomislio je kako bi volio da mu ta kapa bude manja, makar i najmanja na svijetu. I zaista, čarobnjakova kapa postajala je sve manja i manja. Ova slikovnica završava s pričom o čarobnjaku koji je imao najmanju čarobnu kapu na svijetu i zbog toga je sretan. Autor napominje, koliko god bio sretan, ponekad čarobnjak Marinko ipak ima problema s malom kapom i sjeti se kako bi mu dobro došla njegova najveća kapa na svijetu.

Ova slikovnica je naizgled jedna obična kratka slikovnica, bez opširne fabule, puno likova, velikog obujma teksta. No, ona nam, kao i ostale Pongrašićeve slikovnice ostavlja prostora za razmišljanje. Zoran Pongrašić je i u njoj progovorio o mnogim temama do kojih se može doći zagrebe li se dublje po površini. Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu je slikovnica koja otvara pitanja širokog aspekta. Globalno gledajući na ovu slikovnicu, prvo problemsko pitanje do kojeg bi nas mogla dovesti je znamo li cijeliti ono što imamo. Čarobnjak je imao najveću kapu na svijetu i s njom se ponosio, ali mu je smetala u nekim životnim situacijama i poželio je manju kapu, čak i da bude najmanja kapa na cijelom svijetu. Kada je začarobirao svoju najveću kapu i dobio najmanju kapu, bio je sretan, no ipak je u nekim situacijama želio onu svoju najveću kapu na svijetu. Ljudi ponekad ne cijene dovoljno ono što imaju, bila to riječ o nekoj materijalnoj stvari, nekoj osobi ili pak s druge strane neki događaj, trenutak. Tek kad to nešto izgube shvate koliko je to nešto zapravo vrijedilo i bilo im važno. Čarobnjak iz ove slikovnice je i mogao vratiti svoju kapu, neke trenutke, no obični ljudi nemaju tu „moć“. Ova slikovnica progovara i o tome koliko možemo biti nezahvalni. Čarobnjak je bio ponosan na svoju kapu, poznat po njoj, ona je bila njegov pečat. No, u nekim situacijama se trebao prilagoditi. Tada je poželio manju kapu, a njegova najveća kapa na svijetu na koju je bio jako ponosan tada mu ništa nije značila. U tim situacijama kada se trebao prilagoditi s najvećom kapom na svijetu, olako bi ju, bez razmišljanja, zamijenio. Ovo možemo povezati i s ljudskim nepromišljenim reakcijama u bijesu. Čarobnjak je u bijesu reagirao nepromišljeno, počeo sve čarobirati oko sebe, pa tako i svoju kapu koju je toliko volio. Ljudi se često znaju nekontrolirano ponašati kada je bijes izvor. Zaboravi se na poštivanje i važnosti prema nekoj stvari ili osobi. Trenutak slabosti i nedovoljne samokontrole može dovesti do velikih problema, ne razmišlja se o posljedicama. Ova slikovnica nas navodi na mnoga promišljanja pa tako i o tome čemu težiti u životu. Trebamo li se zadovoljiti onime što imamo ili konstantno tragati za nečim boljim, udobnijim, jednostavnijim, voditi se linijom manjeg otpora? Trebamo li se ponekad žrtvovati za nešto ili nekoga u životu? Je li zaista čarobnjak Marinko trebao začarobirati svoju najveću kapu na svijetu koja ga je obilježavala, na koju je bilo toliko ponosan, samo zato jer ga je u nekim situacijama smetala i bilo bi mu lakše da ima manju kapu? Iz spleta okolnosti čarobnjak Marinko više nije imao svoju najveću kapu na svijetu nego najmanju i na nju se prilagodio, makar mu i ta najmanja smeta u nekim situacijama. Život se mijenja iz dana u dan, iz sata u sat, iz minute u minutu. Slikovnica Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu nas podsjeća na činjenicu da ništa ne traje zauvijek, osim možda... ljubavi? S ovom slikovnicom djeci možemo skrenuti pažnju na njihovu strpljivost, zahvalnost i kontrolu ponašanja. Djeca često negoduju kada im nije najudobnije, primjerice kada kažu: „Vruće mi je“, „Boli me glava“, „Ne želim biti

na ovakvoj tvrdoj stolici, želim mekanu!“ Treba ih učiti prilagoditi se situacijama koje se ne mogu samo tako promijeniti (a koje nisu opasne po život), bit zahvalni na onome što imaju i znati kontrolirati svoje emocije. Takvo ponašanje će brže usvojiti ako im njihovi najbliži budu dobar model kojeg će moći ustrajno pratiti.

Prijepis slikovnice Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu:

Na kraju velikoga grada, u jednoj sasvim malenoj kući, živio je čarobnjak Marinko. Bio je to pravi pravcati čarobnjak, jer je kao i svi pravi pravcati čarobnjaci imao čarobni štapić i čarobnu kapa. A njegova je kapa bila naaaaaajveća čarobna kapa na cijelom svijetu i zbog toga je bio strašno ponosan. No bila je to toliko velika, veeeelika kapa, da mu je često zagorčavala život. Ujutro, dok se umivao, kapa bi se uvijek smočila u lavoru, pa bi mu se voda sve do večeri cijedila za vrat. Kada bi izlazio iz kuće morao je sagnuti glavu, nisko, sasvim nisko, a ako bi slučajno zaboravio, jao jao, zbog svoje bi veeeelike kape ostao zaglavljen u vratima. Ako bi pak umoran od šetnje zadrijemao na klupi u parku, ptice bi na vrhu njegove kape odmah napravile gnijezdo. Uh, ta kapa! – znao je uzdisati čarobnjak Marinko. Kada bih je barem nakratko smio skinuti, makar na pet minuta, ili možda četiri. No tada više ne bih bio čarobnjak nego samo obični Marinko. Ipak, najgore je bilo noću. Zbog te naaaajveće čarobne kape na svijetu čarobnjak Marinko morao je spavati skvrčenih nogu, ali je čak i tada vrh njegove kape kroz vječito otvoren prozor virio van. A onda, jedne zimske noće bilo je toliko hladno da se čarobnjakova kapa zaledila, a s njom i cijeli Marinko. Kada se oko podneva napokon odledio bio je ljut kao ljuta paprika. Ovako više ne može! – viknuo je zamahavši pritom svojim čarobnim štapićem na sve strane. U silnom bijesu pretvorio je stolac u ovcu, ormar u tunel, a zidni sat u kokosovu palmu. Ovako više ne može! – vikao je, vikao i vikao. Ramena su mu se toliko tresla od plača, da se kapa u jednom trenutku opasno nakrivila. Brzo je podigao čarobni štapić da je pridrži. Volio bih da je ova kapa manja, makar bila i najmanja na svijetu – pomislio je u istom času i odjednom PUF! Kapa je postajala sve manja, i manja, i manja... Na kraju velikoga grada, u jednoj sasvim malenoj kući, živi čarobnjak Marinko. On ima najmanju čarobnu kapa na cijelom svijetu i zbog toga je jako sretan. Tek ponekad, kad zapuše sjeverac pa mu se uši od hladnoće zacrvene, sjeti se Marinko svoje nekadašnje veeeelike kape koja je tako lijepo grijala.

Slika 7.

Slika 8.

Slika 9.

5.3 Slikovnica Malac komalac

Slikovnicu Malac komalac ilustrirao je Bruno Kuman. Tiskana je 2016. godine, a nakladnik je Knjiga u centru. Ova slikovnica ima 22 stranice. Jedna ilustracija zauzima dvije stranice. Ovisno o boji ilustracije, boja teksta varira između bijele i crne. Ako je ilustracija tamnijih boja, tekst je u bijeloj boji, a ako je ilustracija svjetlijih boja, tekst je u crnoj boji. U ovoj slikovnici prevladavaju kombinacije smeđe i sive nijanse. Svaka ilustracija pokazuje važnu činjenicu za pojedini tekst na toj ilustraciji. Primjerice, govori li se u tekstu o komarcu koji pije krv iz posuda, na ilustraciji se tada nalaze posude s krvlju i komarac koji pije krv. Stoga, može se reći da ilustracije jasno prikazuju ono što piše u tekstu. U tekstu se, između ostalog, izmjenjuju dijalozi između Malca i njegovog djeda, te između Malca i ostalih komaraca. Tekst ove slikovnice je pisan razgovornim, odnosno kolokvijalnim stilom. Ova slikovnica je pripovjedna, to jest, opisuju se problemi u životu jednog komarca i kako je do njih došlo. Naime, glavni lik je Malac komalac. Malac komalac je poseban komarac koji u svom životu ima dva problema. Prvi je taj što ne zna reći R, a drugi je taj što mu se gadi piti krv (što nije uobičajeno za jednog komarca). Slikovnica započinje objašnjavanjem na koji način komarci dobivaju imena. S obzirom da komarci na početku dobivaju imena kakva požele, a kasnije po zaslugi, prijatelji su Malca pitali kako se on želi zvati. Malac im nije odgovarao sve dok ga prijatelji nisu pitali tko je on, a Malac im je odgovorio *komalac*, to jest, htio je reći komarac. Ostali komarci su ga odmah počeli zadirkovati jer ne može reći R i prozvali ga Komalac, a bio je i malen pa su mu skratili to ime i nazvali ga Malac. Uz to što nije mogao reći R i što je dobio takvo ime, nije volio krv. Krv nije volio iz više razloga, a to su: mogao je krv izgovoriti samo kao klv što se i njemu samom nije svidjelo, nije mogao uopće vidjeti krv, okusiti niti popiti, bojao se krvi. Ostali komarci su ga i zbog toga zadirkovali, pa čak i njegov djed čije je ime bilo Veliki Krvopijac. Djed se jako naljutio na Malca zato što mu se gadi krv. Malac je odlučio kako će on umjesto krvi piti cvjetni sok. Kada je otkrio da mu se to sviđa i da to voli, bio je presretan. No, njegovog djeda je to još jače razbjesnilo. Djed ga je, nakon što je vidio da Malac pije cvjetni sok, jako uvrijedio i rekao mu pred ostalim komarcima: Malac je pčela! Tako nešto reći komarcu je velika uvreda i Malac je bio jako povrijeđen. Djed Veliki Krvopijac shvatio je kako se ružno ponio prema svom unuku i odlučio sve ispraviti, želio mu se ispričati. Smislio je način kako će se svi ostali prestati rugati njegovom unuku Malcu. Naime, djed je postavio par posuda s „krvlju“ i Malac je to pio ispred ostalih komaraca. Ostali komarci su se čudili i divili Malcu te ga nazvali nakon toga, po zaslugi i po svom djedu, Još Veći Krvopijac. Autor na zadnjoj stranici otkriva tajnu čitateljima. Tajna je da samo čitatelji, djed i Malac znaju što je zapravo

bilo u tim posudama. Djed je umjesto prave krvi stavio u posude sok od cikle. Ostali komarci su cijenili Malca i mislili kako je počeo piti krv, djed se tim činom ispričao svom unuku, a Malac je uz taj sok od cikle uspio čak i riješiti problem s izgovaranjem slova R te bio presretan. Prva stvar koja se veže za ovu slikovnicu je ismijavanje. Ismijavanje i ruganje je česta pojava u društvu, što kod male djece, tako i kod odraslih. Čak i neka najmanja mana na čovjeku kod nekoga može biti povod da ga netko počne ismijavati. Ismijavanje se širi kao najveća epidemija i samo oni otporni je mogu zaobići. Otporni na svijest o poštivanju drugih, o različitosti, o prihvaćanju nesavršenosti. Ismijavanje među djecom nije bezazleno, već može ostaviti trajne posljedice na razvoj ličnosti djeteta. Za razliku od djece, odrasli se uglavnom s tom vrstom humora znaju „nositi“, prepoznati ga i reagirati na adekvatan način. Stoga je važno djecu učiti da razlikuju „zdravi“ humor od onog „agresivnoga“ koji ponižava i vrijeđa druge. Ismijavanje može vrlo loše utjecati na pozitivnu sliku o sebi. Djeca postanu nezadovoljna sama sobom i nemaju samopouzdanja. Kod ismijavanje najčešće dolazi do dugotrajnog etiketiranja, što bi odgajatelji i učitelji trebali na vrijeme primjetiti i zaustaviti. Djecu se treba poticati na prihvaćanje različitosti i učiti ih kako netko tko dobro ne čuje, ne može hodati, pričati ne vrijedi ništa manje nego on. Isto tako, djed je Malca jako povrijedio svojim nepromišljenim riječima i kasnije se trudio to popraviti. Ova slikovnica se može gledati s aspekta koliko obitelj utječe na dijete. Točnije, kako nam je obitelj važna i kako od nje možemo dobiti podršku i ljubav, kako nam može zalječiti rane i spasiti nas, obraniti, pomoći. Ista ta obitelj, može nam raditi i suprotno. Obitelj ponekad, osobito roditelji znaju biti puni nerazumijevanja za svoje dijete ako ne ispunjava njihova očekivanja. Roditelji svojim nepromišljenim riječima mogu itekako povrijediti dijete. Kako odrasli, tako i djeca trebaju osvijestiti da se ne razvijamo svi jednako brzo, istim intenzitetom i ne funkcioniramo svi na isti način. Trebamo se prilagođavati jedni drugima, stvarati kompromise. Roditelji bi trebali poštivati djetetove želje, da se razvija u smjeru u kojem ono želi (ako se njegova želja zasniva na sigurnosti). Ta želja se može povezati s Malcem i njegovom odlukom kako će piti cvjetni sok, a ne krv. Malac je tražio svoju svrhu životu, bio je nesiguran, ali pronašao je ono što želi i voli. Djed ga nije odmah razumio već ga je od svih najviše i povrijedio. Trebamo biti oprezni s našim najbližima jer upravo njih najviše povrijedimo, a najviše nas trebaju, da ih razumijemo i poštujemo. Svakom djetetu, svakoj osobi je potreban individualni pristup jer je svaki od nas duša za sebe. Kao što je trebalo razumjeti Malca s njegovom poteškoćom u izgovoru slova R i gadljivosti prema krvi, tako treba razumijevanja i strpljivosti za svako dijete u vrtiću, školi, kod kuće. Mana ove slikovnice možda leži u tome što se zanemaruje biološka činjenica kako samo ženke piju krv, a muškarci ne. Naime, u slikovnici je Malac glavni lik koji predstavlja mužjaka, ali bez obzira na to tjera ga se

da pije krv, što u stvarnoj prirodi nije praksa. Isto tako, ova slikovnica nam skreće pažnju kako je u životu dobro biti mudar. O mudrosti nam govore zadnjih par stranica, točnije, mudri potez djeda. Ostali komarci su bili nasamareni i mislili kako Malac zaista pije krv. Ljudi često u životu budu podcijenjeni zbog izgleda, svoje građe, karaktera, govora i niza drugih karakteristika. S ovom slikovnicom djeci možemo približiti koliko je ružno ismijavanje i što sve pripada u ismijavanje, te ako slučajno nekoga povrijede, kako je lijepo ispričati se toj osobi, pomoći joj, učiniti nešto lijepo za nju.

Prijepis slikovnice Malac Komalac

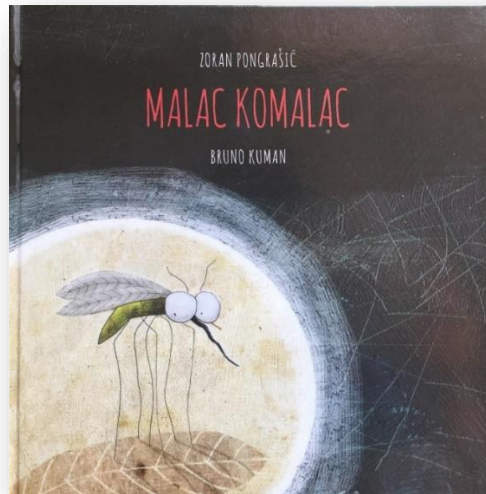
Malac je bio *komalac*. Barem je on tako govorio. Za sve ostale Malac je, naravno, bio *komarac*. A štos je bio u tome što Malac nije znao reći R(ni takvo veliko, a ni ovakvo malo – r) i to još odmalena, tako reći otkako se rodio, to jest izlegao ili što već s komarcima biva kada dolaze na ovaj svijet. U to mlađahno svoje doba Malac je još bio bez imena jer kod komaraca ime se ne stječe rođenjem, već tako da ga sam izmisliš ili dobiješ po zasluži. Po tome su komarci veoma slični Indijancima. Ili je možda obratno, Indijanci komarcima. Sad, kako bilo da bilo, kad su tada još bezimenog Malca upitali ima li neku specijelnu želju glede i u vezi svoga imena, on je rekao: Nemam. Ali svako mora imati ime, barem nekakvo – rekli su mu. Slažem se – rekao je Malac. Tad su se već svi oko njega hvatali za glave. Za početak može bilo kakvo ime, a poslije ćeš po zasluži – pokušali su jednom, ali mlađahni malac nije bio baš najbistriji komarac na svijetu, barem ne u to vrijeme, pa se samo zbunjeno smješkao. Vidješe ostali tada da se stvar mora pojednostaviti, pa ga upitaše najjednostavnije što su mogli: No, kaži nam onda tko si ti? – a Malac će kao iz puške: - Ja sam komalac! (jadan je, naravno, htio reći *komarac*, ali kao što već znate to vražje R. Ili r...). Svi se polomiše od smijeha i nazvaše ga Komalac, a kako je bio sitan još mu i to ime malko skратиše i tako je postao – Malac. Ali to što nije znao leći, pardon, reći R nije bio njegov jedini problem. Imao je on još jedam. A taj je bio, pazite sad, Malac nije volio krv! Komarac koji ne voli krv, pa to je stvarno za ne povjerovati! Ali, što ćete, bila je to živa istina. Malac nije volio krv. I to iz više razloga; prvi je, jer tu je riječ mogao izgovoriti samo kao *klv* što je i njemu samom zvučalo blesavo; drugi, jer nije mogao krv ni vidjeti; treći, a kamoli okusiti; četvrti, a još manje popiti, fuj! Drugim riječima, krv se Malcu gadila, i užasavala ga je, i plašila, i...i sve. Ali komarci su stvoreni da piju krv – objašnjavao je Malcu njegov mudri djed, uvan Veliki Krvopijac. Komarci zato i postoje – rekao je još. Da lete okolo i da ZZZZZZ zuje i da nekog bocnu i krvi mu se napiju. I još je rekao: - To je smisao života svakog komarca! A na kraju je upitao: - Što ti, Malac, misliš o tome? Pa ja ovaj, kako bih lekao, to jest kazao – počeo je vrdati Malac, a kad je primjetio da se djedu Velikom Krvopijcu skupljaju obrve brzo je nastavio: - I meni se sviđa onaj dio s letenjem, a naločito onaj sa ZZZZZZ zujanjem. Mogao bih čak tu i tamo bocnuti nekoga, ali...ali...ali... Ali što?! – zazujao je djed nestrpljivo. Ali klv mi se gadi, bljak i gotovo! Djed Veliki Krvopijac više to ni slušati nije mogao, te se okrenuo i nekuda brže-bolje odzujao. Ja bih pijuckao, po mogućnosti, nešto dugo! – doviknuo je Malac, iako ga ovaj više nije mogao čuti. Pa da, pomislio je Malac, i odlučio umjesto omražene mu krvi, pijuckati cvjetni sok. Sav sretan sletio je s cvijeta na svijet i pri tome veselo ZZZZZZ zujao. Ali... Ali ne zadugo. Čim su drugi komarci shvatili što to

Malac radi, a pogotovo što pije, počelo je takvo zafrkavanje kakvo još ni jedan komarac nikada nije doživio. Malac je bebica! – vikali su mu. Malac je kukavica! – vikali su mu. Malac je ovo, Malac je ono!... a najgoru moguću uvredu izrekao mu je njegov rođeni djed, onaj isti Veliki Krvopijac. Malac je pčela*! – viknuo je djed ljutito. Malac Pčelica! Malac Pčelica! – dosjetio se odmah netko i tako je Malac, baš kao pravi Indijanac, stekao imao po zasluži. O, bruke. O, sramote. O, užasa. O tuge pregoleme. O... o sve. Tugao je Malac danima i ne da više nije ni letio a kamoli ZZZZZZ zujao, i ne da više nije pijuckao cvjetni sok, nego više nije pijuckao ništa. Baš ništa! A onda se i djed, onaj isti koji je sve to i zakuhao, odjednom rastužio. Pa ipak je Malac bio njegov unuk i to rođeni, a kako se ono kaže „krv nije voda**“, pa Veliki Krvopijac odluči ispraviti iskrivljenu stvar. Ali, kako? Razmišljao je i razmišljao i razmišljao i razmišljao i razmišljao i... i smislio! Malac! – viknuo je djed komarac. – Dolazi smjesta ovamo! A kad je Malac došao, djed mu je nešto dugo šaputao na uho. I kako je šaputao tako se Malac sve više i više smiješio i smiješio. Već sutradan vidješe ostali komarci nevjerojatan prizor – sjedi Malac okružen silnim posudama najcrvenije crvene krvi i u slast pijucka malo iz jedne pa malo iz druge posude, pa iz treće, pa iz četvrte, i tako redom i u krug. – Uau! Pa naš Malac je postao pravi komarac. Ma vidi ga samo koliko taj može popiti. I to prave pravcate krvi! Prave pravcate krvi? Hm. Malac se okrene svom djedu, a djed mu namigne. Jer u tim silnim posudama nije bila nikakva krv, a kamoli prava, nego – sok od cikle! No, komarci su povjerovali, a to je bilo najvažnije. I ne samo da su povjerovali, već odmah dadoše Malcu novo ime. Prozvaše ga, po zaslugama i po djedu, Još Veći Krvopijac. Uz to, sok od cikle je izgled ljekovit, jer je nakon nekog vremena Malac sam od sebe uspio reći to vražje R, i od tada ga je uvijek vRRRlo dobRRRo izgovaRRRRao. Tako su oba Malčeva problema bila riješena, a pravu su istinu znali samo on, sada zvan Još Veći Krvopijac, i njegov djed, Veliki Krvopijac, a vama sam je rekao ja, ali pod uvjetom da ne kažete komarcima. Vrijedi?

-----

*Najveća uvreda za jednog komarca (kao kad bi tebi netko rekao da si ti npr. Majmun)

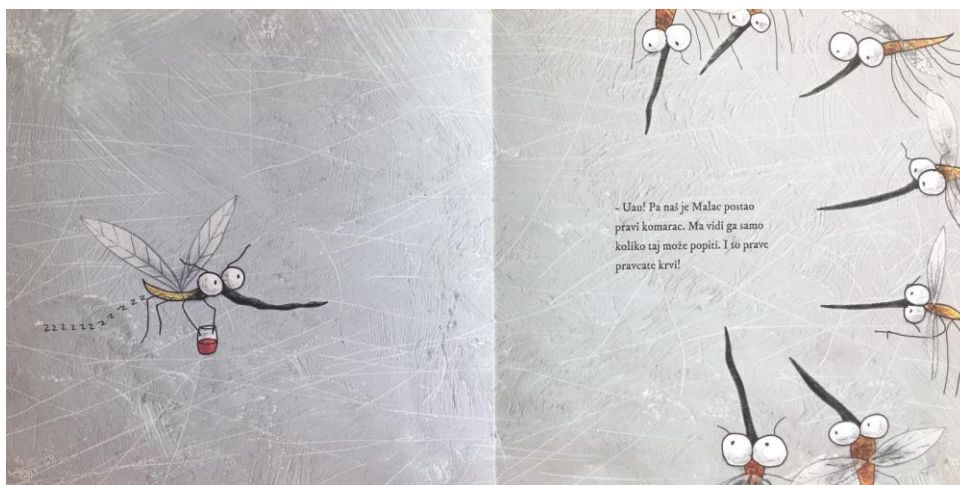
**Ovu su poslovicu izmislili upravo komarci!

Slika 10.

Slika 11.

Slika 12.

5.4 Slikovnica Oda jajetu

Slikovnicu Oda jajetu ilustrirala je Luana Rinaldo. Tiskana je 2000. godine, a nakladnik je PROFIL INTERNATIONAL d.o.o. Slikovnica se sastoji od 19 stranica. Svaka ilustracija ima svoj tekst. U ovoj slikovnici je minimalno teksta, ali što piše u tekstu, ilustracija to i pokazuje. Ilustracije su vrlo pojednostavljene i nerealne. Slikovnica je prepuna žarkih, veselih boja, a tekst je pisan nizom duginih boja. U ilustracijama prevladavaju zelena i žuta boja. Ova slikovnica sadrži minimalno teksta. Započinje spoznajom kako je vječito pitanje što je bilo prije, koka ili jaje. Slikovnica govori o različitim mišljenjima, no autor tvrdi da je jedno sigurno, a to je da se iz jaja uvijek rađa novi život. Autor u njoj navodi životinje koje su se izlegle iz jajeta, a to su: krokodili, zmije, gušteri, ptice, pčele, komarci, muhe i bubice, ribe, mravi. Na zadnjoj stranici navodi da jaje na neki način i čovjek slavi te je na ilustraciji prikazana majka s djetetom u truhu. Ova slikovnica je posebna već po samom svom naslovu. Kada se spomene oda, pomisli se odmah na nešto svečano, otmjeno, ozbiljno, s puno poštovanja. Zaslužuje li jedno jaje svoju odu i što je to Zoran Pongrašić htio poručiti ovim svojim djelom? Jaje je definitivno nešto što zaslužuje svoju odu. Ono nam je simbol života, ponovnog rođenja. U ovoj slikovnici autor nas navodi na promišljanje o važnosti života, o različitim mišljenjima, o poštivanju drugih. Svatko gleda na svoj život, na događaje, druge osobe, stvari, iz svoje perspektive. Upravo u toj različitosti je veličina svijeta. Trebamo poštivati tuđa mišljenja, a ne biti u vječitim sukobima. Jaje nam je upravo simbol ponovnog povratka, rasterećenja, da oprostimo, pomirimo se s nekim, damo nekome šansu za nešto, prihvatimo, razumijemo. Slikovnica Oda jajetu govori o tome kako se svijet vrti u krug i stalno se rađa netko novi, neko novo biće. Ljudi i životinje u suživotu. Autor nam i ukazuje na to kako je jaje i simbol zaštite, sigurnosti upravo kao što je to majčina posteljica bebi. Trebamo cijeliti ovaj život koji imamo, jer samo je jedan. Djeci uz ovu slikovnicu možemo približiti značenje jajeta, tko sve od životinja dolazi na svijet iz jajeta, te razgovarati o različitostima, različitom mišljenju i poštivanju drugih.

Prijepis slikovnice Oda jajetu

Oduvijek je bilo oko toga graje

što je bilo prvo

koka ili jaje.

Svatko na svoj način odgovor vam daje.

Koka tvrdi: - Koka!

Jaje viče: - Jaje!

Koka!Jaje!Koka!Jaje!

Čemu sva ta buka,

galama i svađa?

Iz jaja se uvijek

novi život rađa!

Iz jaja su svoje

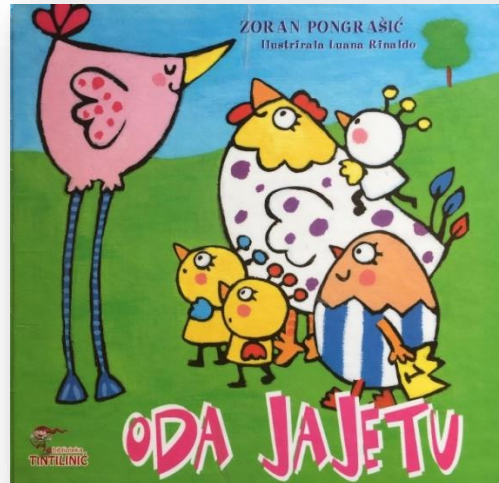
promolili glave

pa o njima pjevaju

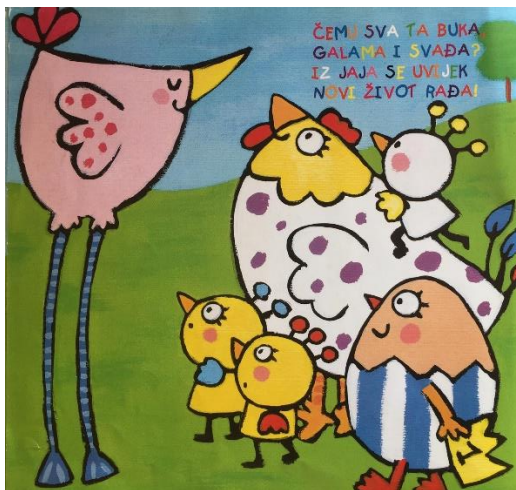
vole ih i hvale:

krokodili, zmije, gušteri, i ptice, pčele, i komarci, muhe i bubice, i ribe u vodi, i mravi u travi.

A na neki način i čovjek ga slavi!

Slika 13.

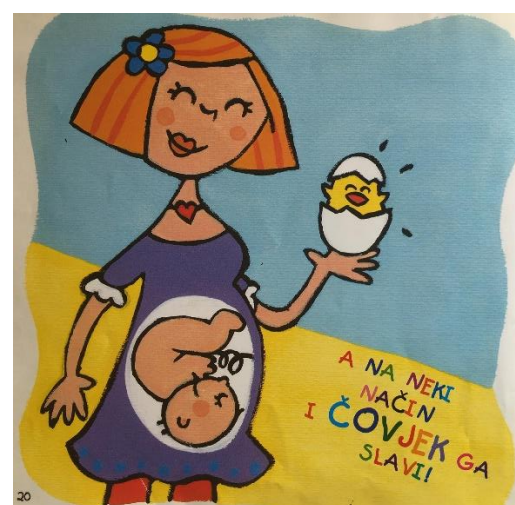
Slika 14.

Slika 15.

Slika 16.

Slika 17.

5.5 Slikovnica Čovjek i kuća

Slikovnicu Čovjek i kuća ilustrirao je Tomislav Zlatić. Tiskana je 2003. godine, a nakladnik je PROFIL INTERNATIONAL d.o.o. Ova slikovnica se sastoji od 14 stranica. Tekst i slika se nadopunjuju. U tekstu su naglašene neke riječi, točnije podebljane, a to su: kuća, nered, manja, želja, malena, poveselio, sunce, hlad, jesen, dozidao, hladno, sagradio, dogradio, zadovoljstvo. Tekst je vrlo jasan, djeci razumljiv, pisan štokavskim narječjem. Svaka ilustracija prikazuje čovjeka i kuću u opisu teksta. U ovoj slikovnici prevladavaju plava, zelena i crvena boja. Slikovnica Čovjek i kuća govori o odnosu čovjeka prema svojoj kući. Započinje opisivanjem čovjeka i njegovog nezadovoljstva s njegovom kućom. Točnije, kuća mu je bila sva u neredu i nije ju volio čistiti. Jedne noći je poželio da ima manju kuću i njegovu želju je čula Vila Zidarica. Zaista, sljedećeg jutra čovjek se probudio na travi, a njegova kuća je bila jako malena. On se tada poveselio i odmah pomislio kako napokon više neće morati ništa raditi. No dolazilo je jako sunce i čovjeku je postajalo vruće. Kako bi se zaštitio od sunca morao je napraviti nadstrešnicu da mu pravi hlad. Dolazilo je hladnije vrijeme, počele su kiše pa više nadstrešnica nije bila dovoljna i morao je napraviti krov. Počeli su i jaki vjetrovi pa je dozidao zidove. Sazidao je i dimnjak i kamin. Za kamin su mu trebala drva, pa je napravio i drvarnicu kako bi mogao čuvati drva. Nakon toga, dogradio je u kući i kuhinju, kupaonicu, dnevnu i dvije spavaće sobe (za sebe i jednu za goste). Ova slikovnica završava ilustracijom gdje čovjek zadovoljno čisti malu kućicu u svojoj novo izgrađenoj kući. Prvi problem na koji nas navodi je lijenost, nemarnost. U lijenost je vrlo lako upasti, ona je tromost duše. Uz nju ne možemo rasti i razvijati već samo padati i biti psihički i fizički sve niže i niže. Ona nas može mudro odvući od radišnosti, marljivosti, odgovornosti, a da toga ni ne postajemo u tom trenutku svijesni. Bitno je da smo ustrajni u podizanju našeg mentalnog i emocionalnog zdravlja te da tome učimo i djecu. Iz ove slikovnice može se vidjeti i kako čovjek nije bio zadovoljan svojom velikom kućom, a kada je dobio malu, niti ta mu nije bila po njegovoj mjeri. Jesmo li mi ljudi ikada zadovoljni? Uvijek nam nešto smeta, nešto bi mijenjali, ne znamo cijeniti, sve dok to ne nestane. Kada je čovjek počeo graditi svoju novu kuću počeo je više cijeniti svaki metar svoje kuće, svaku stvar i svo vrijeme koje je uložio u njezinu gradnju. Nakon što ju je izgradio, bio je sretan, zadovoljan i zahvalan. Tako je i s našim životom. Ako ga pustimo, budemo nemarni prema sebi, možemo jedino propasti, biti nezadovoljni, ogorčeni. Uspijemo li se izbaviti iz tromosti duše i tijela, krenuti naprijed i raditi na sebi, osjećat ćemo zadovoljstvo i biti sretni, zahvalni. Uz marljivost i trud kad tad dolaze dobri rezultati. Čovjeka je loša životna nepravilnost (mala kuća) dovela do toga da promisli kako će živjeti i što mu je bitno. Život ga je natjerao da radi ono što mu se nije

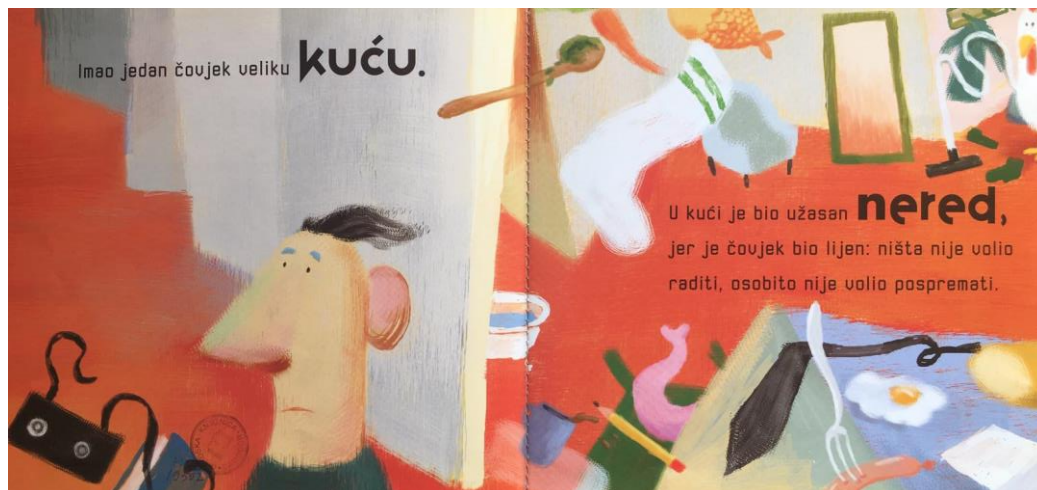
dalo, ali se trudio i na kraju bio ispunjen srećom. Kako se mijenjaju godišnja doba, tako se i mijenjaju naše potrebe. Čovjek je svoju kuću nadograđivao s obzirom na to kakvo je bilo vrijeme. Ova slikovnica nas navodi na razmišljanje o tome kako je život poput mozaika, puno sitnih detalja, milijuni trenutaka, osjećaja. Sve je povezano, svaki događaj, osobe u našim životima. To sve nas čini individualcem za sebe. Može se reći kako je čovjekova kuća iz ove slikovnice život svakoga od nas. Kao što se na kući konstantno treba nešto nadograđivati, tako je i u našim životima. Djeci uz ovu slikovnicu možemo približiti koliko je važno biti uredan, temeljit i da nitko neće pospremati iza njih, bila to igračka ili neki ružan, loš događaj u životu. Slikovnica veže za sebe pitanje odgovornosti, ali i isto tako odvažnost i mogućnost za napredovanjem.

Prijepis slikovnice Čovjek i kuća

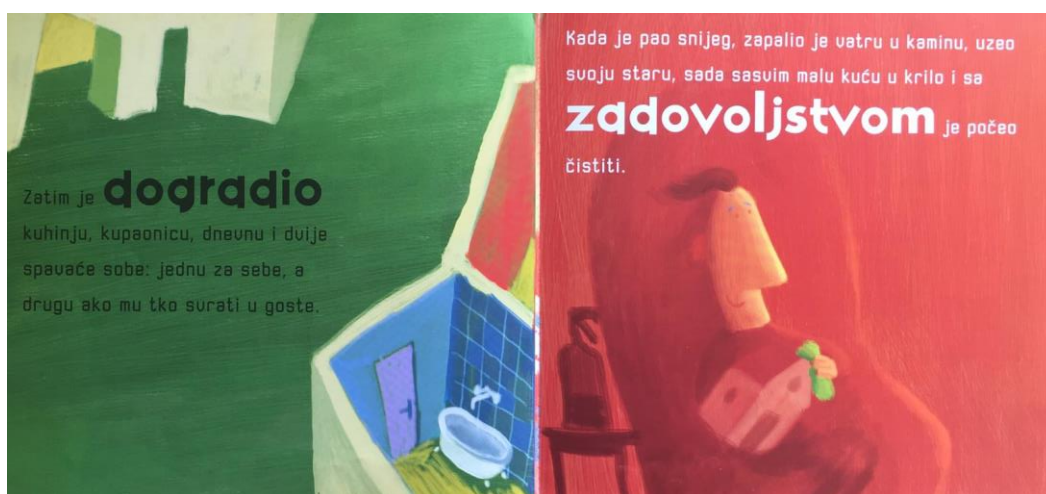
Imao jedan čovjek veliku kuću. U kući je bio užasan nered, jer je čovjek bio lijen: ništa nije volio raditi, osobito nije volio pospremati. – Oh kad bi ova kuća barem bila manja, bilo bi mi lakše držati je urednom – uzdisao je neprekidno. Jedne noći čula ga je Vila Zidarica i odlučila mu ispuniti želju. Sljedećega jutra čovjek se probudio na travi, a pokraj njega je stajala sada sasvim mala, malena kuća. – Hura! – poveselio se čovjek. – Nema više nereda, nema više pospremanja. Sada zaista ne moram baš ništa raditi! Onda je upeklo sunce i čovjeku je postalo veoma vruće. Morao je načiniti nadstrešnicu da mu napravi hlad. Došla je jesen i počele su kiše. Nadstrešnica više nije bila dovoljna. Čovjek je sagradio krov. Kada su zapuhali vjetrovi, dozidao je zidove, stavio prozore i vrata da ga zaštite od propuha. Uskoro je postalo hladno, pa je odlučio sazidati dimnjak i kamin da u njemu može zapaliti vatru koja će ga ugrijati. Za vatru je morao skupiti drva, a budući da ih nije imao gdje čuvati, sagradio je drvarnicu. Zatim je dogradio kuhinju, kupaonicu, dnevnu i dvije spavaće sobe, jednu za sebe, a drugu ako mu tko svrati u goste. Kada je pao snijeg, zapalio je vatru u kaminu, uzeo svoju staru, sada sasvim malu kuću u krilo i sa zadovoljstvom je počeo čistiti.

Slika 18.

Slika 19.

Slika 20.

6. ZAKLJUČAK

Slikovnica je neophodno literarno djelo želimo li dijete od najranije dobi uvesti u svijet knjiga i da pomoću njih istražuje te dođe do nekih novih spoznaja. Zoran Pongrašić piše za djecu, mlade i odrasle. Razmatrajući njegove slikovnice *Zašto?*, *Naaaajveća ČAROBNA KAPA* na svijetu, *Malac komalac*, *Oda jajetu*, *Čovjek i kuća*, došla sam do sljedećih zaključaka. Njegov stil pisanja je razgovorni, ne nabraja činjenice, već piše onako kako djeca većinom svakodnevno govore i zbog toga su im njegova djela primamljiva i zanimljiva za čitanje i slušanje. Teme Pongrašićevih slikovnica su egzistencijalna pitanja, nezahvalnost, nepoštivanje, nerazumijevanje, marljivost. Zasnivaju se na suživotu između ljudi ili između životinja. Zoran Pongrašić u svojim tekstovima za slikovnice pokušava na svoj nenametljiv način približiti djeci problem i rješenje tog problema. Kada piše o problemu ili nečemu lošem piše tako da ne osuđuje i ne optužuje tog lika ili određenu situaciju. U svojim slikovnicama ima specifičan humor koji se može jasno iščitati iz svake od njih. Neke slikovnice imaju svoje humoristične dijelove čak i u fusnotama. Na taj način naglašava čar neke riječi koja mu je važna. Pongrašić svojim humorom ublažava velike probleme, tugu, patnju. On svojim humorom daje nadu da nešto loše i bolno nije trajno. Često iz mana likova napravi ironične opise koji nisu podrugljivi već simpatični. Njegovi likovi su ljudi ili životinje. Glavni lik je lik koji nosi sa sobom neki problem i pokušava ga riješiti, ili sam ili uz pomoć drugih. Analizirajući ilustracije ovih slikovnica mogu zaključiti da su ilustracije u slikovnicama *Oda jajetu* i *Čovjek i kuća* primjerenije mlađoj dobi, dok su ilustracije u ostalim slikovnicama primjerenije starijoj dobi. U slikovnicama *Oda jajetu* i *Čovjek i kuća* ilustracije su žarkih boja, s više detalja na likovima i jasnijim prikazom što piše u tekstu. Tekstovi za slikovnice Zorana Pongrašića pisani su u skladu s normama hrvatskog jezika. Slikovnice su fabulom jednostavne, bez puno likova i puno radnji. Radnji je malo, ali su vrlo jasne i precizne. Djeca mogu razumjeti fabulu i „tapkati“ po površini slikovnica, no smatram kako su Pongrašićeve slikovnice za dublje promišljanje do kojeg dijete od 3,5 ili 7 godina ne može samo doći. Na dobar način prikazuje probleme o kojima se ne priča često, a uz pomoć nas odgajatelja i roditelja, dijete može na kvalitetan način, uz jednu slikovnicu poput Pongrašićevih, osvjestiti problem i kako ga riješiti. Pongrašićeve slikovnice nisu obične slikovnice, već slikovnice za život. Njegove slikovnice dijete grade kao osobu, poučavaju ga moralnim vrijednostima. Nakon njih ostaju neka nova otvorena polja neznanja koja se popunjavaju svakom sljedećom pročitanoj slikovnicom.

7. LITERATURA

1. Batinić, Š., Majhut, B. (2017.) *Hrvatska slikovnica do 1945. Zagreb*. Hrvatski školski muzej i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Centner, S. (2007.) *Kako zavoljeti knjigu i čitanje*. Đakovo. Tempo d.o.o
3. Crnković, M, Težak, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*. Zagreb. Znanje d.d.
4. Đokić, A., Bjelčić, R. (2009.) *Glavni junak – TINEJDŽER!* Zagreb. Knjiga u centru
5. Hranjec S. (2006) *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Školska knjiga. Zagreb
6. Javor, R. (1997.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas*. Zagreb. Knjižnice grada Zagreba
7. Javor, R. (2000) *Kakva je knjiga slikovnica?* Zagreb. Knjižnice grada Zagreba
8. Javor, R. (1999.) *Kako razvijati kulturu čitanja*. Zagreb. Knjižnice grada Zagreba
9. Pongrašić, Z., Gregov, I. (2011.) *Zašto?* Zagreb. Knjiga u centru
10. Pongrašić, Z., Srdaređv, D. (2002.) *Naaaajveća ČAROBNA KAPA na svijetu*. Zagreb. KAŠIMIR PROMET
11. Pongrašić, Z., Kuman, B. (2016.) *Malac komalac*. Zagreb. Knjiga u centru
12. Pongrašić, Z., Rinaldo, L. (2000.) *Oda jajetu*. Zagreb. PROFIL INTERNATIONAL d.o.o.
13. Pongrašić, Z. , Zlatić, T. (2003.) *Čovjek i kuća*. Zagreb. PROFIL INTERNATIONAL d.o.o.
14. Petrović-Sočo, B. (1997) *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb. Alinea
15. Težak, D. (2008.) *Portreti i eseji o dječjim piscima*. Zagreb. TIPEX d.o.o.
16. Zalar, D. (2014.) *Potjevovi hologrami*. Zagreb. Alfa d.d.
17. Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008). *Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb. Golden marketing – Tehnička knjiga
18. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb. Golden marketing – Tehnička knjiga

8. PRILOZI

1. Slika 1.
2. Slika 2
3. Slika 3.
4. Slika 4.
5. Slika 5.
6. Slika 6.
7. Slika 7.
8. Slika 8.
9. Slika 9.
10. Slika 10.
11. Slika 11.
12. Slika 12.
13. Slika 13.
14. Slika 14.
15. Slika 15.
16. Slika 16.
17. Slika 17.
18. Slika 18.
19. Slika 19.
20. Slika 20.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, **Monika Krajačić**, izjavljujem da, uz pomoć mentorice prof. dr. sc. Diane Zalar oko rada, svojim potpisom na dnu ove Izjave jamčim da je Završni rad pod naslovom „Tekstovi za slikovnice Zorana Pongrašića“ rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i da se oslanja na objavljenu literaturu, kao što to pokazuje popis korištene literature. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno i/ili parafrazirajući naveo/la u Završnom radu citirao/la sam i povezo/la s fusnotama s korištenim bibliografskim jedinicama. Stoga Izjavljujem da niti jedan dio rada nije prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Zagreb, rujan, 2019.